

Kide

Lapin
yliopiston
yhteisölehti
3 • 2006

8

Koditon yhteiskuntatiede tutkii muuttuvaa kotia

Anni Vilkkio & Asko Suikkanen

20

Työnteko liittyy asutustilallisten kotimuistoihin

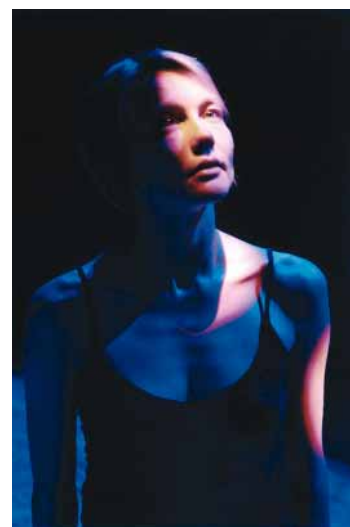
Eveliina Olsson

23

Onko meillä malttia muistiyhteiskunnaksi?

Kai Ekholm

- 12 Turistin kodissa viihdytään, **Seija Tuulentie**
- 16 Maailman paras mökki, **Kati Heiska**
- 18 Suomi näkyy suomalaisen naisen Kreikan-kodissa,
Johanna Järvinen-Tassopoulos
- 24 Elämyksellinen opetus antaa välineitä ymmärtää
seksuaalisesti hyväksikäytettyä, **Merja Laitinen**
- 28 Kasvatusantropologi tarkastelee
kasvatusta kulttuurista käsin,
Pietilä, Lauhamaa, Kurkela, Rasmus & Judén-Tupakka

Lapin yliopiston kolme oppiainetta järjestivät tämän vuoden alussa yhdessä näyttämötaiteilija Katariina Angerian kanssa koulutuspäivän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnistamisesta ja kohtaamisesta. Taide luo väylän ymmärtää tunteita herättävää ja niitä koettelevaa ilmiötä.

“

Työyhteisöjen suurin uhka on työntekijöiden kodittomuus. Johtajan taidon arvioimiseksi riittääkin kaksi kriteeriä: kyky taata organisaation ja työpaikkojen säilyminen sekä taito tehdä työympäristöstä koti työntekijöille.

- 4 Pohjoisen puolesta
- 7 Pääkirjoitus, Juhani Lillberg
- 15 Kolumni, Juha Perttula
- 22 Siula, Anni Vilkkö
- 27 Opin polulla, Elsa Mustaparta
- 30 Väitökset
- 31 Lyhyesti
- 38 Hiutaleita, Toivo Salonen

Toukokuu/2006

Nyky-yhteiskunnassa koti ja paikkaan kuulumisen kysymykset ovat muuttumassa entistä monimutkaisemmiksi. Työn ja kodin rajat hämärtyvät, yhä useammalla on monta kotia yhtäaikaan ja ihmisten liikkuvuus kotien ja eri maiden välillä kasvaa. Koti ei välttämättä enää ole yksi ja pysyvä elämän keskus. Tämän Kide-lehden kiikarissa onkin kodin paikka.

Kannen kuva: Arto Liiti

TOIMITUS

Päätoimittaja

Olli Tiuraniemi
puh. (016) 341 2230, gsm. 0400 695 418
fax. (016) 341 2207,
e-mail: Olli.Tiuraniemi@ulapland.fi

Tiedottaja

Sari Väyrynen
puh. (016) 341 2217, gsm. 040 571 1960
fax. (016) 341 2207,
e-mail: Sari.Vayrynen@ulapland.fi

Ulkoasu ja taitto

Niina Huuskonen
puh (016) 341 3247, gsm 040 740 2237
fax. (016) 341 2207,
e-mail: Niina.Huuskonen@ulapland.fi

Valokuvat

Arto Liiti

Avustaja

Eveliina Olsson

JULKAISIJA

Lapin yliopisto/Viestintä
PL 122, 96101 ROVANIEMI
tiedotus@ulapland.fi

ILMOITUKSET

Ilmoitusvaraukset, tilaukset ja osoitteenmuutokset

Leila Tauriainen,
puh. (016) 341 2250,
fax. (016) 341 2207,
e-mail: tiedotus@ulapland.fi

Ilmoituskoot

Takakansi
170 x 200 mm
Sisäsivut
Kokosivu 170 x 220 mm
Puolisivua, vaaka 170 x 110 mm
Puolisivua, pysty 85 x 220 mm

Seuraava Lapin yliopiston Kide ilmestyy kesäkuussa 2006.

Painos: 3700 kpl
Painopaikka: Oy Sevenprint Ltd,
Rovaniemi 2006

ISSN 0787-0965

<http://www.ulapland.fi/kide>

Pohjoisen puolesta -palstalla esitellään ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä. Ehdotuksia aiheista: olli.tiuraniemi@ulapland.fi

Voitokkaat ryijyt

Toista vuotta Lapin yliopistossa tekstiilialaa opiskelevat *Kaisa Karvonen* ja *Saara Teerijoki* toivat valtakunnallisen ryijysuunnittelukilpailun kärkisijat Lappiin.

Colmio Oy:n, Suomen Käsityön Ystävien ja Kotilieden järjestämän kilpailun voitti Kaisa Karvonen luonnoksellaan Pihlava (kuvasa vasemmalla).

– Idea lähti Colmio-keinutuolin lehteä muistuttavista jalaksista. Värikyseen hain pihlajanlehden syksyistä ruskaa, jota terävöitin turkoosilla ja mustalla, Karvonen esittelee.

Saara Teerijoki sijoittui kolmanneksi luonnoksellaan Valoisa tulevaisuus, jossa selkeät ja raikat kuviot yhdistyvät ryijyn pehmeeseen ja näyttävyyteen. Idea luonnokseen tuli kuitenkin hyvin arkisesti.

– Valokuvasin sattumalta sähkövoimalinjaa ja huomasin tolppien muodon sopivan luonnoksen pohjaksi. Ryijyn nimi kumpuaa valosta, jota on myös ylös kulkeutuvien linjojen päässä, Teerijoki sanoo.

Tekstiilialan opiskelijoille suunnatussa kilpailussa suunniteltiin ryijy, jota voi käyttää sekä seinäryijynä että keinutuolin mattona. Kilpailuun osallistui 56 opiskelijaa yhdestätoista taide- ja ammattikorkeakoulusta. Voittoluonnoksista valmistetaan tulevaisuudessa valmiita ryijyjä ja käsityötarvikepaketteja.

Sari Väyrynen

”

Ilmastomuutoksen hallitseminen on yksi ihmiskunnan suurimmista haasteista. Hallitustenvälisen ilmastopaneelin (IPCC) mukaan ihmisen aiheuttama ilmastomuutos muuttaa koko planeettamme ekologista tasapainoa ja johtaa todennäköisesti valtaviin yhteiskunnallisiin ongelmiin. Kansainvälinen yhteisö ei ole kuitenkaan ryhtynyt tehokkaisiin toimiin ongelman hillitsemiseksi. Ei ole siis ihme, että erilaiset ilmastomuutoksen kärsijäryhmät ovat alkaneet pohtia mahdollisuuksia viedä pahimmat kasvihuonekaasupäästäjät oikeuden eteen.

Esimerkiksi pieni Tyynenmeren saarivaltio Tuvalu, jonka alue on jäämässä 30 vuoden sisällä kokonaan meren pinnan alle, ilmoitti vuonna 2002, että se haastaa Australian YK:n kansainväliseen tuomioistuimeen. Myös inuittien (eskimoiden) kansainvälinen järjestö ICC jätti joulukuussa 2005 ihmisoikeusvalituksen Amerikan ihmisoikeustoimikuntaan tarkoituksenaan todistaa, että USA rikkoo inuittien ihmisoikeuksia ilmastopolitiikallaan. Vaikka näiden 'kanteiden' menestyminen on epäselvää, ovat ne omiaan dramatisoimaan ilmastomuutosta kansainvälisenä ongelmana, jota ei voida jättää vain valtioiden välisen, kompromisseihin perustuvan ilmastoregiimin hoidettavaksi.

Timo Koivurova

Tutkimusprofessori

Pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutin johtaja

Mediatieteen Pelle Peloton

Ensi elokuussa Lapin yliopiston rehtorina aloittava Kuvataideakatemia rehtori, professori *Mauri Ylä-Kotola* tuli alun perin Lappiin mediatieteen vetäjänä. Mediatieteen koulutus käynnistyi Lapin yliopistossa ensimmäisenä Suomessa vuonna 1992. Ylä-Kotola sattui lukemaan aiheesta *Hannu Eerikäisen* artikkelin *Synteesi*-lehdestä ja lämpeni heti.

– Onpa mielenkiintoista: taiteen, teknologian ja tieteen risteymä *Leonardo da Vincin* ja *Pelle Pelottoman* tyyliin, Ylä-Kotola miettii.

Ylä-Kotola tarttui nuorena lehtorina 1996 härkää sarvista haasteeseen määrittellä uusi tieteenala. Ensimmäiset maisterit oppiaineesta valmistuivat 1997. Nyt mediatieteen maistereita on jo melkoinen joukko, tohtoreitakin muutama. Valmistuneet ovat pärjänneet työelämässä hyvin.

– Siirryttyäni Kuvataideakatemiaan tuntui hyvältä jättää mediatiede professuurin viranhoidajalle ja koko laitoksen tiimille, jotka edustavat mallikkaasti taideteollisen mediatieteen linjaa, Ylä-Kotola muistelee.

Pohjoisuus on Ylä-Kotolan mukaan pohjoista valoa ja pimeyttä, temperamenttia ja mielentilaa.

– Oman pohjoisuutensa voi tuntea tehdessään yhteistyötä esimerkiksi latino- tai välimerellisen kulttuurin edustajien kanssa, Ylä-Kotola sanoo.

Lapissa hän pitää sekä kaamoksesta että keskiyön auringosta.

– Suomessa Pohjoinen on ollut Etelän välttämätön vastanapa, toiseuden, erilaisuuden ja suuren tilan kenttä. Lapissa voi tuntea sekä konkreettisesti että spirituaalisesti, että henkinen tila ja reviiri asukasta kohti on suurempi kuin muualla Suomessa, Ylä-Kotola tiivistää.

Verkostoja Kiinaan

Lapin yliopisto ja pekingiläinen Renmin yliopisto aloittavat monitieteisen opetus- ja tutkimusyhteistyön. Rehtori *Esko Riepula* kertoo, että yhteistyön kautta pyritään lisäämään suomalaisten Kiina-tietoutta sekä kiinalaisten Suomi- ja Eurooppa-tietoutta.

– Pääasiallisesti virtuaalisesti toimiva verkosto keskittyy oikeustieteen, kansainvälisten suhteiden, valtio-opin, kauppätieteiden, matkailun sekä taiteen ja muotoilun aloille. Se tähtää tietämyksen lisäämiseen Kiinan yhteiskunnasta, kulttuurista, taloudesta ja oikeusjärjestelmästä, Riepula sanoo.

Yhteistyötä tehdään myös asiantuntija-, tutkija-, opettaja- ja opiskelijavaihdon sekä yhteisten tutkimushankkeiden kautta. Tulevaisuudessa yliopistot pyrkivät järjestämään yhteisiä kursseja, maisteriohjelmia sekä seminaareja.

Rehtori Riepula arvioi, että meneillään olevassa globalisaatiokehityksessä verkosto voi olla merkittävä Kiinan ja Suomen välisen tieteen, kulttuurin ja elinkeinoelämän edistäjä.

– Yhteistyön tavoitteena on mm. tuottaa tutkimustietoa, jonka avulla voidaan ymmärtää, tulkita ja ennakoida ns. Kiina-ilmiötä suhteessa Suomeen ja Euroopan unioniin. Tutkimusta tehdään tulevaisuudessa mm. Kiinan uudistumispolitiikasta, talous- ja yhteiskuntasuhteista, Kiinan asemasta maailmantaloudessa ja kansainvälisessä oikeusyhteisössä sekä suomalaisen ja kiinalaisen tieteellisen ja taloudellisen yhteistoiminnan edistämisestä, Riepula mainitsee.

Sari Väyrynen

Kuva: Aslak Grinsted/FINNARP

Merenpinnan nousu kiihtyy?

Merenpinnan arvioidaan kohoavan noin 90 senttiä vuosisadan loppuun mennessä. Yhdysvaltalainen jäätikkötutkija *Gordon Hamilton* sanoo kuitenkin, että ilmaston lämpenemisen aiheuttama merenpinnan nousu voi olla vielä voimakkaampaa.

– Nykyisissä malleissa ei ole otettu huomioon mahdollisia muutoksia isojen jäätiköiden dynamiikassa. Jos niiden sulaminen kiihtyy, nousu voi olla vielä nopeampaa, Arktisen keskuksen ARKTIS-tutkijakoulussa vieraillut Hamilton kertoi.

Hamilton tutki viime kesänä Kaakkois-Grönlannin suuria niin sanottuja purkujäätiköitä. Mittaukset osoittivat jäätiköiden virtauksen kiihtyneen. Virtausvauhti oli nopeimmillaan 14 kilometriä vuodessa.

– Jäätiköiden sulamisvesi toimii voiteluaineena, joka kiihdyttää virtausta. Tämä voi puolestaan muuttaa jäätiköiden sisäistä dynamiikkaa. Yleensä isot jäätiköt reagoivat muutoksiin sangen hitaasti. Nyt kuitenkin näyttää siltä, että joissakin tapauksissa reagointi voi olla nopeampaa kuin on aiemmin luultu.

Riku Lavia

Yliopisto kotina

Akateeminen väki liikkuu paljon, yliopistosta toiseen, tehtävästä toiseen ja yhä useammin myös maasta toiseen. Mikä on tällöin se yhteisö, mihin olemme henkisesti sitoutuneet?

Kasvussa oleva alumnitoiminta pyrkii sitomaan meitä yliopistoon, jossa olemme aikanaan opiskelleet. Muistojen kultaamana se onkin tärkeä ja sieltä olemme saaneet ensimmäiset eväät akateemiselle urallemme. Nykyinen yliopisto ja työpaikka on elävää todellisuutta – yhteisö, jonka arvoihin, toimintaan ja olosuhteisiin meidän on pakko nyt sopeutua. Joku voi ehkä sanoa kuuluvansa lähinnä tiedeyhteisöön, mutta koko tiedeyhteisö tai edes oma tutkimusala taitavat olla liian laajoja ja abstrakteja yhteisöjä päivittäisen samaistumisen kohteeksi.

Ihmisillä on tarve kuulua johonkin yhteisöön, tehdä yhteistyötä, kokea onnistumista ja saada osakseen arvostusta. Merton, Parsons ja muut sosiologian klassikot ovat todenneet, että yhteisöllä tulee olla jatkuvuuden ylläpitämiseksi sisäistetyt arvot, keinot asetettujen päämäärien saavuttamiseksi ja riittävä sisäinen vuorovaikutus integraation luomiseksi. Yhteisön jäsenten tulee voida nauttia työn hedelmistä ja kokea, että tavoitteet on saavutettu.

Lapin yliopisto täyttää luontevasti kaikki mainitut kriteerit. Yliopisto on jo nimensäkin puolesta selkeästi profiloitunut – pohjoisen puolesta ja pohjoista varten. Yliopistolla on etenkin kansainvälisesti myönteinen imago. Yliopiston tehtäväalat liittyvät luontevasti toisiinsa. Yliopisto on kokonsakin puolesta tuttu ja turvallinen. Yliopistotyö on tärkeätä ja sen tulokset ovat helposti nähtävissä. Yhteisöllisyydelle on siten olemassa kaikki edellytykset, vaikka henkilökunta onkin taustoiltaan hyvin heterogeenista.

Tämän lehden keskeisenä teemana on koti ja sen merkitys ihmiselle. Artikkelit osoittavat, että meillä on elämänvarrella ja myös samanaikaisesti monta ympäristöä, joihin liittyy kodin tuntu. Hyvä työyhteisö voi olla yksi samaistumisen ja viihtymisen kohde. Näinä aikoina kilpailu, kiire ja erilaiset tulevaisuuden uhkakuvat peittävät yliopistoissakin alleen ilon ja positiiviset tuntemukset. Käskyjen, määräysten ja kohtuuttomien tuottavuusvaatimusten alla on vaikea olla oma itsensä, kehittää erikoistaipumuksiaan sekä tuntea turvallisuutta ja tulleen hyväksytyksi, niin kuin kodin tuntu edellyttäisi. Työyhteisössä kaikki eivät myöskään ole samassa asemassa työtä ja sen tekemistä koskevien valintojen suhteen.

Yliopisto on edellä sanotusta huolimatta edelleen yhteisö, joka tarjoaa luovuutta koettelevia haasteita, mielenkiintoisia tehtäviä ja mahdollisuuden oppia uutta. Jos siihen lisätään omat mahdollisuutemme lisätä yhteistä viihtyvyyttä vaikkapa juhlimalla yhteisiä saavutuksiamme, voi yliopisto olla myös yksi kotimme. Oman pitkän yliopistourani perusteella voin vakuuttaa, että jos yliopisto ei nyt tunnu kodilta, niin vuosien kuluttua niin tulee käymään. Kaiholla muistelen aikoja erilaisissa projekteissa ja työyhteisöissä, jopa opetusministeriössä. Lapin yliopiston suunnittelu, toiminnan käynnistäminen ja kasvu ovat suurena menestystarinana tietysti aivan oma lukunsa työstä saamani tyydytyksen luettelossa.

KODITON

Modernin yhteiskunnan muutokset ovat muuttaneet myös kotia. Idea kodin pyhydestä, jakamattomuudesta ja itsenäisyydestä kyseenalastetaan, kun työn ja kodin rajat hämärtyvät ja erilaisten asuinpaikkojen määrä ja ihmisten liikkuvuus kasvavat.

Anni Vilkkö & Asko Suikkanen

YHTEISKUNTATIEDE

tutkii muuttuvaa kotia

Koti turvallisena, pysyvänä ja yksilöllisenä elämän keskuksena on kyseenalaistettu nyky-yhteiskunnassa. Lapin ja Helsingin yliopiston tutkijat ovat paikantaneet muuttuvaa kotia yhteisessä tutkimushankkeessa.

Yhteiskuntatiede on yleensä pitänyt kodin tutkimusta toissijaisena tai eksoottisena tutkimuskysymyksenä. Kotia on usein kohdeltu epämääräisenä, tunteisiin vetoavana käsitteenä. Tutkimuksessa on ollut tavallista antaa kodille normatiivisia, ideaalisia ja yksinkertaistettuja merkityksiä. Vähäinen tai pinnallinen tarkastelu on tukenut kodin ideaalia, ajatusta turvallisesta ja pysyvästä yksityisestä keskuksista yksilön elämässä. Käsitteenä koti on saanut suhteellisen rauhassa jäädä katveeseen, hämäräksi ja sumuiseksi, selkeiden määrittelyjen tuolle puolen.

Jotkut tutkijat ovat viitanneet siihenkin mahdollisuuteen, että yhteiskuntatieteissä vallitsee kodinvastaisuus ja käytössä oleva sanasto on sen mukaista: arvolutautunutta ja kallellaan julkisten elämänsfäärien puoleen, kuten *Rita Felski* esittää. Esimerkiksi rakenne- ja toimijateoreettisesti suuntautuneissa tutkimuksissa kotia on tulkittu perinteisesti yksityinen–julkisen-jaon avulla. Tarkasteluissa on erotettu toiminnalliset elämisen piirit toisistaan tai nähty yksilön toimijuus erilaisina, toisistaan riippumattomina rakenteellisina käytäntöinä ja sidoksina. Yhteyksiin ei ole kiinnitetty huomiota yhtä paljon kuin eroihin.

Vuoden 2004 alussa alkanut Kodin paikantaminen -tutkimushankkeemme paikantaa kotia myöhäismodernissa yhteiskunnassa, jolle ovat tyypillisiä laaja- ja monialaiset työn, hyvinvoinnin, arjen, toiminnan ja yhteisöllisyyden

käsitteet. Erityisesti työn ja hyvinvoinnin selkeät rajat ovat häviämässä, samoin niiden ajallisuus, paikallisuus ja toiminnallisuus. Palkkatyötä tehdään entistä enemmän vapaa-aikana ja myös osittaisesti, osa-aikaisesti ja tuetusti. Kotona voidaan jopa työllistyä. Työtä tehdään myös entistä useammin liikkuvasti: asuin- ja työpaikan välillä pendelöidään; työsuhteista, ammatteista ja toimialoilta siirrytään toisiin; työssäoloa, koulutusta, kotona oloa ja työttömyysjaksoja limitetään toisiinsa.

Murrokset ja muutokset ovat kyseenalaistaneet modernin aikakauden ideaa kodin pyhydestä, jakamattomuudesta ja autonomisuudesta. Toisaalta juuri nyt koti vaikuttaa olevan mitä moninaisimpien intohimojen ja työstämisten näyttäjä – *Jonathan Cullerin* sanoin yksilöllisyyden viimeinen utooppinen linnake, jota varustamme suojaksi kylmää modernia vastaan.

Koti koetaan entistä moninaisemmin

Erilaisten asuinpaikkojen määrä kasvaa sekä materiaalisina asumuksina että merkityksellisinä paikkoina. Toisaalta asumusten ja paikkojen merkitykset erilaistuvat myös elämäntulon eri vaiheissa. Kodin tutkimuksissamme olemmekin kiinnostuneita todellisiin paikkoihin ja toimintoihin liittyvistä merkityksistä, kokemuksista, toiminoista ja mekanismeista, jotka saavat aikaan kodin tuntua.

Väitämme, että kodin kolme ulottuvuutta – paikallinen, ajallinen ja sosiaalinen – vaativat selvennystä ja uusia tulintoja aikakautemme murroksessa.

Käsitteet koti ja perhe on usein tulkittu synonyymeinä tai ainakin hyvin läheisinä toisilleen. Kotia ei ole kuitenkaan kovin paljon tutkittu monimuotoisena sosiaalisena instituutina. Toisaalta asumisen, asumuksen ja asunnon käsitteistä muodostuu toinen läheinen kokonaisuus kodin käsitteelle. Niistä kuitenkin jäävät usein puuttumaan koetun kodin – kodiksi tekemisen, kodin tunnun ja kotoisuuden – tilalliset näkökulmat.

Kodin paikantaminen -tutkimushankkeessa tutkitaan sitä, miten kodin tila ja aika on muuttumassa. Voimme puhua esimerkiksi kodin ajallisuudesta erilaisin paikain termein. Yksilön elämässä kodit voidaan ymmärtää jatkumona ja murroksina, monina koteina ja kotien peräkkäisyytenä, mutta myös rinnakkaisina, useampina samanaikaisina koteina. Tällöin olennaista on tutkia, miten yksilöt tuottavat erilaiset elämisen rytmit ja useampien kotien merkitykset maailmassa, jossa liikkuvuus ja dynaamisuus ovat yhä yleisempiä ja aiempaa tavallisempi osa arkea. Tutkimushankkeen yhtenä lähtökohtana on, että koti on edelleen merkityksellinen paikka ihmisen elämässä, mutta kodin ja paikkaan kuulumisen kysymykset ovat muuttumassa entistä monimutkaisemmiksi.

Eri ihmisille kodin merkitykset ovat erilaisia. Perinteisesti kotiin liittyy ikään, sukupuoleen ja taloudelliseen asemaan kuuluvia ulottuvuuksia, mutta myös yksilöllisiä mieltymyksiä, valinnanmahdollisuuksia ja liikkumavaraa. Tutkimushankkeemme on pyrkinyt selvittämään kolmea aihealuetta: kodin yhteiskunnallista sijaintia teoreettisesti ja metodologisesti, kodin merkityksiä ja muutoksia yksilön eri elämänvaiheissa sekä kesäasuntoja tai kakkoskoteja toisaalla olevina koteina.

Kotia paikantavaa tutkimusta

Vuoden 2004 alusta alkaneessa Kodin paikantaminen -tutkimushankkeessa tutkitaan kodin merkitystä useasta eri näkökulmasta Suomen Akatemian rahoituksella. Tutkimusten yhteisenä tavoitteena on tehdä näkyväksi erilaisia kodin merkityksiä yhteiskunnan rakenteessa, arkielämässä sekä yksilöiden, paikallisyhteisöjen ja perheiden suhteissa.

Monen kodin kysymyksiä tarkastelevat *Seija Tuulentie* ja *Kati Heiska* Lapin yliopistosta sekä *Anni Vilkkio* Helsingin yliopistosta. Seija Tuulentie tutkii turistien koteja ja Kati Heiska teki pro gradu -tutkielmansa Meidän Mökki -lehden mökkikuvasta. Anni Vilkkio tarkastelee sitä, kuinka kodista kerrotaan ja on kirjoittanut suurten ikäluokkien monista kodeista yhdessä *Anneli Junton* (Kuopion yliopisto) kanssa. *Elina Rantanen* Helsingin yliopistosta puolestaan purkaa tekeillä olevassa pro gradu -tutkielmassaan kodin ideaan ja ideaaliin liittyviä omaelämäkertoja.

Tutkimushankkeessa koteja käsitellään myös ihmisen eri elämänvaiheissa. Anni Vilkkio tarkastelee vanhenemisen viime vaiheiden koteja. *Raija Lehtola* Lapin yliopistosta lähestyy karttuvan iän ja kodin suhteiden teemaa tutkimalla eläköitymisen vaiheessa tehtäviä valintoja. Helsingin yliopistossa pro gradu -työtään tekevä *Aino Manninen* selvittää tutkielmassaan nuoruuden vaihetta, kotoa irtaantumista ja sitoutumista oman kodin perustamiseen. Vastaavasti *Katri Halén* Helsingin yliopistosta pohtii opinnäytetyössään lasten kotoa lähdön vaihetta sekä sen sosiaalisia ja tilallisia merkityksiä vanhemmuuteen.

Hankkeessa selvitetään myös työn ja kodin suhdetta sekä kasvavan liikkuvuuden vaikutusta kodin merkitykseen. Työn ja kodin suhteeseen paneutuu eritoten *Asko Suikkanen* Lapin yliopistosta. Tutkija *Johanna Järvinen-Tassopoulos* Helsingin yliopistosta käsittelee jo valmistuneessa väitöstutkimuksessaan kreikansuomalaisten naisten muukalaisuutta ja arkea. *Jaana Loipposen* Helsingin yliopistoon tekeillä oleva väitöstutkimus punoo yhden tärkeän säikeen kodin poliittisuuden aihepiiriin: Loipponen tutkii siirtokarjalaisten evakkojen sotaa, menetyksiä ja kotia. Sodasta juontuvaa kotien teemaa tarkastelee myös piakkoin Lapin yliopistossa väittelevä *Asta Kietäväinen*, jonka asutustilallisen elämää käsittelevä tutkimus tuo eteemme yhden perisuomalaisen kokemuksellisen kodin, metsän.

Suomalaisten monet kodit

Koti elämisen paikkana, yksityisenä elämisen tilana, on modernissa maailmassa hyvin poliittinen teema. Yksi juonne hankkeessamme on tarkastella, kuinka moderni yksilö säätelee suhdettaan tilaan ja aikaan arjen puristuksessa. Liikettä kodista ja takaisin kotiin on hahmotettu monipaikkaisuuden – monikotisuuden – ajatuksen kautta: yksilöt muovaavat elämisen käytäntöjä, joissa paikan vaihtaminen säätelee arjen rytmiä sekä rajaa työtä ja työstä vapaata aikaa. Monikotisuus luo ja pitää yllä erilaisia paikkaan liittyviä käytäntöjä, joissa ihmisten toimintatapamukset voivat erilaistua ja elämisen tapa muuttua sekä nykyhetkessä että ihmisen elämänsä aikana.

Suomalaisen elämäntavan perusteisiin näyttääkin kuuluvan ennen muuta liikkuvuus, joka syntyy vapaa-ajan kesä- ja talvipaikkojen sekä varsinaisten kotien vaihtelusta. Se on osoittautunut sekä vähän tutkituksi että erittäin moniin suuntiin aukeavaksi, kiinnostavaksi ilmiöksi. Myöhäismoderni suomalainen elämä näyttyykin erittäin moninaisena, kun sitä tarkastellaan kotien paikkasidosten uusista muodoista ja vanhojen muotojen uudeltaisista toiminnallisista yhdistelmistä käsin. Koti ei ole yksi, se on monta, ja koteihin liittyviin valintoihin on syytä paneutua yhteiskuntatieteissäkin.

Koti elämän eri vaiheissa

Kodin politiikat on ajankohtainen aihepiiri, kun sitä tarkastellaan elämänsä lopputahtojen kysymyksenä. Mantran tavoin hoettu nykyisen vanhuuspolitiikan perusajatus 'vanhenemisestä omassa kodissa niin kauan kuin suinkin mahdollista' osoittaa kodin politisoitumista sekä kodin käsitteen hämäryyttä ja ideologisen käytön mahdollisuutta. 'Paikoillaan vanhenemisestä' on muodostunut uusi normi hyvälle elämälle vanhuudessa.

Samaan aikaan kun vanhenemistä sidotaan paikkaan, on havaittavissa, että myöhäismoderni rikkoo ikään sidottuja käytäntöjä, irrottaa ikävaiheita toisistaan ja muodostaa uusia liikkuvuuden, iän ja paikan yhdistelmiä. Kodin vaiheet, kodin toiminta ja kodin tuntu on liitetty tiiviisti elämänsä suuriin vaiheisiin: lapsuuteen ja vanhempien kotiin, nuoruuteen ja oman kodin perustamiseen, työelämään ja aikuisuuden kotiin sekä eläköitymiseen ja kolmanteen kotiin.

Elämänsä muutokset ja elämänsävaiheiden selkeiden rajojen murrokset monimuotoistavat myös kotia. Voimme olettaa, että yhteiskunnan monimutkaistuminen ja nopeat muutokset sekä vaatimukset yhä joustavammasta, osavammasta ja uudistuvammasta yksilöstä lisäävät kodin merkitystä ja tietoista sopeutumista muutoksiin.

Autonomia heikkenee, liike voimistuu

Yksilöt joutuvat entistä enemmän siirtämään työtään ja ammatillista selviytymistään myös ns. työstä vapaaseen aikaan ja kotiin, sillä työajan viralliset rajat ovat riittämättömiä. Kodista tulee usein toisen työn paikka. Työn vaatimusten kasvu, työvoiman sisäisen kilpailun kiristyminen ja tarve muutokseen kaventavat työajan ja vapaa-ajan eroa ja erottautumista oman toimimisen piireiksi. Näin kotikin on muutosten tila ja edellytys yksilön yhteisölliselle suoriutumiselle. Yksilön huokoinen aika vähenee kasvavien vaatimusten mukana, mikä samalla heikentää kodin erityistä autonomisuutta oman toimimisen alustana. Mitä ilmeisimmin työelämän muutokset ja elämän uudelleen kulku haastavat koteja erilaistumaan, mutta ne voivat muuttaa myös kodin ja perheen rakenteita ja sosiaalisia suhteita näissä sosiaalisissa instituutioissa.

Modernin yksilön elämän kannalta on erityisen tärkeää tarkastella kriittisesti myös liikkuvuutta maassa ja maan rajojen yli. Perinteiset muuttoliike- ja siirtolaisuustarkastelut ovat saaneet rinnalleen ajankohtaiset keskustelut pakolaisuudesta, diasporasta ja muukalaisuudesta. Projektissamme on perehdytty mm. kreikansuomalaisten naisten muukalaisuuteen ja arkeen sekä siirtokarjalaisten evakkojen sotaan, menetyksiin ja kotiin.

Yksi tärkeä perusvire hankkeessamme on antaa yksilöiden kokemusten luoda edellytyksiä pääteltillemme. Olemme herätelleet suomalaisia miettimään kotia keräämällä useita tutkimusaineistoja. Mielestämme olemme tässä myös onnistuneet, ja siitä kertokoon seuraava aloitus erään suuriin ikäluokkiin kuuluvan naisen kotia koskeva kirjoituksesta (Kotini-kirjoituskilpailun aineisto 2005, SKS ja Kodin paikantaminen -projekti):

"Mieleeni ei ole koskaan tullut kodin merkityksen ajatteleminen. Se vain on jotenkin itsestään selvästi kuulunut elämäni, sellaisena kuin se on ollut iloinen ja suruinen. Materiaalisessa merkityksessä sillä ei ole kovinkaan suurta merkitystä, koska kotini paikka vaihtui yhtenä, mutta henkisessä mielessä sillä on ollut ja on enemmänkin merkitystä. Se on käsittänyt ihmisiä, jotka kuuluvat perheeseen ja joiden luokse on voinut mennä kertomaan ilonsa ja surunsa ja palata matkoiltaan. Se on ollut elämistä ja asioiden yhdessä kokemista. Siellä ei ole tarvinnut pelätä vihan, kateuden tai pilkan kohteeksi joutumista." ●

Anni Vilkkonen on sosiaalipolitiikan
yliopistonlehtori Helsingin yliopistossa ja
Asko Suikkanen sosiologian professori Lapin yliopistossa.

Seija Tuulentie

Turistin kodissa viihdytään

Viime vuosina loma-asuntoja on rakennettu eniten tunturi- ja lomakeskuksiin. Perinteinen mökkeily onkin saanut rinnalleen turistin kodin, jonne arkiset kiireet eivät ulotu.

Kodin tunto on hajaantunut nykyihmisellä yhä useampaan paikkaan. Liikkuvuuden lisääntymisen myötä ihmisillä on useita peräkkäisiä koteja, mutta yhä useammalla on myös monta kotia yhtäaikaan.

Suomessa yhtäaikaiset kodit ovat olleet pitkään yleisiä etenkin varsinaisen asunnon ja kesämökin yhdistelmänä. Perinteiseen suomalaiseen mökkeilyyn kiteytyy monia niin kulttuurihistoriallisia kuin sosio-kulttuurisiakin ulottuvuuksia. Mökkeilyn aluepoliittisesta merkityksestä on myös keskusteltu viime vuosina, kun vakinaisia asukkaita menettävät kunnat suunnittelevat saavansa uutta väestöä suurten ikäluokkien edustajien muuttaessa loma-asunnoille viettämään eläkepäiviään. Monikotisuudella on myös vaikutuksensa asumisväljyyteen: vaikka Suomessa asutaan eurooppalaisittain ahtaasti, kakkoskodit antavat lisätilaa ja kakkoskoteja suomalaisilla on käytössään eniten EU-maista.

Mökkeilyn muodot näyttävät kuitenkin olevan muuttumassa. Tilastot todistavat, että eniten loma-asuntoja on viime vuosina rakennettu tunturikeskuksiin tai muihin lomakeskuksiin. Koko Suomen kärkikuntia mökkirakentamisessa ovat olleet Kuusamo, Kittilä ja Kolari tai paikkoina oikeastaan Ruka, Levi ja Ylläs. Sen sijaan perinteisillä kesämökkipaikkakunnilla Järvi-Suomessa mökkirakentamisen aiempi tahti on hiipunut.

Mitä tekemistä sitten mökkeilyllä, kodin tunnalla ja turismilla voi olla keskenään? Turisti määritellään yleensä väliaikaisesti tietyssä paikassa vierailevaksi ihmiseksi. Turistina olemisen pitää siis olla väliaikainen, ei pysyvä, olotila. Kuitenkin monien tutkimustenkin lähtökohtana oleva jako paikallisiin ja turisteihin on melkoinen yksinkertaistus. Näiden ääripäiden väliin jää nykymaailmassa väistämättä monenlaisia ryhmiä. Sen vuoksi olenkin Kodin paikantaminen -hankkeessa pohtinut sitä, miten turismi vaikuttaa ihmisten kiinnittymiseen tietyille paikkakunnille ja minkälaisia risteymiä se paikallisen ja käymässä olevan väliin tuottaa. Olen aloittanut kysymyksen vastaamisen kotia käsittelevien kirjoituskilpailuaineistojen kautta.

Kotiin liitettyjen merkitysten tutkimiseksi on Suomen Akatemian rahoittamassa nelivuotisessa Kodin paikantaminen -hankkeessa kerätty aineistoa kolmen kirjoituskilpailun avulla. Vuonna 2004 järjestetyn Kotini-kirjoituskilpailun organisoivat Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja se tuotti 482 kirjoitusta, joista avautuu monenlaisia näkökulmia kotiin. Tarkemmin mökkeilyyn liittyvä kirjoituskilpailu, Lomakoti, järjestettiin vuonna 2004 yhdessä Meidän Mökki -lehden kanssa. Siihen kirjoitti loma-asumisestaan 83 suomalaista. Saadaksemme kokemuksia loma-asumisen uusista ja etenkin pohjoisen alueen

kannalta tärkeistä muodoista järjestettiin vielä viime vuoden vaihteessa lähinnä tunturikeskuslehdissä julkistettu Lomakoti tunturissa -kilpailu, johon tuli 13 kirjoitusta. Lisäksi olen tehnyt aihepiiristä haastatteluja Levillä, Palaksella ja Kemijärvellä.

Monikotisuuden suuntauksia

Kotini-kirjoituskilpailu tuotti aineistoa, joka osoitti, että lapsuudenkoti on useimmille tärkeä, ellei tärkein, mutta nykyinen koti on se, jonka näkökulmasta asiaa katsotaan. Kesäkodit saivat kuitenkin tässäkin kirjoituskilpailussa tärkeän roolin. Noin 50 kirjoituksessa kesämökki esitettiin erittäin tärkeänä kotina. Sekä Kotini- että Lomakoti-kirjoituskilpailuissa mökkeilystä piirtyi perinteinen kuva: tyypillisin oli suvun maille rakennettu tai 1960-luvulla hankittu vaatimaton järvenrantamökki, jota on vähitellen kunnostettu ja varusteltu nykyajan mukavuuksilla. Tämän perinteisen kuvan rinnalle etsimme pienimuotoisella Lomakoti tunturissa -kilpailulla merkkejä muutoksesta: niitä merkityksiä, joita uudensuolaan, turismin myötä tutuksi tullessiin mökkipaikkoihin liitetään.

Saadun 13 kirjoituksen ja eri yhteyksissä tehtyjen haastattelujen perusteella voi sanoa, että kodin tuntu ja sitoutuminen lomapaikkaan voi olla vahvaa yhtä hyvin viikkolomaosakkeen omistajalla kuin ammattiyhdistyksen

Tunturikeskusmökkin ja perinteisen kesämökkin ero kiteytyy tukikohta-sanaan. Perinteistä mökkelämää kuvataan hyvin mökkikeskeiseksi: mökiltä ei juuri liikuta marjastamista ja kalastusta lukuunottamatta ympäröiville alueille, kun taas pohjoisen mökki on tukikohta, josta on tärkeää päästä kesällä vaeltamaan ja talvella hiihtämään sekä tutustumaan paikalliseen kulttuuriin ja tapahtumiin.

Kirja kodin paikantamisesta loppuvuonna

Kotia paikannetaan lisää tämän vuoden lopulla ilmestyvässä kirjassa. Mukana on eri yliopistojen ja eri alojen tutkijoita Suomesta ja muualta. Teoksessa avataan kotiin teoreettisia ja metodologisia näkökulmia sekä tarkastellaan työn, perheen ja kodin muodostaman kolmion sivuja ja särmiä. Teos paneutuu myös muualla sijaitsevien kotien problematiikkaan sekä luotaa kodista luopumisen, kodin menetyksen ja kodin tunnun katoamisen tematiikkaa.

tunturimökissä säännöllisesti lomailevallakin. Eräs viikko-osakkeen Ylläksellä omistava toteaa, että ”raa haamme matkatavaramme os. Kesänsä X ja olemme ’kotona’. Ihan alusta asti huoneisto tuntui kotoiselta.”

Mielenkiintoista ja tutkimatonta aluetta riittää kakkoskotien lisäksi useampien kotien järjestelmässä. Tunturikeskuskodin lisäksi monilla kirjoittajilla ja haastatelluilla oli perinteinen kesämökki ja tietenkin vakinainen asunto. Eri toiminnoille tarvitaan eri ympäristöjä. Kirjoituskilpailuun osallistunut keskisuomalainen nainen kuvaa monien kotien merkitystä näin: ”Asumme lähellä [keskisuomalaista kaupunkia] omakotitalossa ja meillä on vapaa-ajanasunto [lähikunnassa]. Siellä on hyödyllistä puuhastelua pitkin vuotta – on metsätöitä ja klapien tekoa, sienestystä, marjastusta, verkkokalastusta, muikkusäilykkeiden tekoa, pienimuotoista rakentelua ja tietysti paikkojen kunnostusta. Virkistävää ja mukavaa touhua. Ja [lähikunnasta] pyrkähtää tunnissa kaupunkiin. Mutta kun tulemme Äkäslompoloon, voimme keskittyä vain omaan viihtymiseemme.”

Tunturimökki tukikohtana

Useimmat tunturikeskusmökistään kirjoittavat olivat tustuneet paikkaan turisteina. Kysymys saattoi olla liikkumisesta Lapissa laajemminkin: oli käyty monissa paikoissa,

lumouduttu ja haluttu löytää pysyvä tukikohta, johon muuttamistakin suunnitellaan, kunhan työelämän vaatimukset antavat mahdollisuuden.

Edellä siteerattu keskisuomalainen nainen jatkaa tunturimökkikuvaustaan näin: ”Se on rakkaudella ja tunteella rakennettu ja sisustettu tukikohta perheellemme, jonne on kiva palata saunomaan ja rentoutumaan hiihto- ja patikointirekien jälkeen. Se on paikka, jonne matkustan satoja kilometrejä aina uudelleen ja uudelleen, jättäen arkiset kiireet taakseni.” Tässä kuvauksessa tulee esiin se, mikä ero on tunturikeskusmökillä ja perinteisellä kesämökillä. Tukikohta on sana, jota käytetään näistä uudenlaisista mökeistä, mutta ei juurikaan perinteisestä kesämökistä. Perinteistä mökkielämää päinvastoin kuvataan hyvin mökkikeskeiseksi: mökiltä ei juuri liikuta marjastamista ja kalastusta lukuunottamatta ympäröiville alueille, kun taas pohjoisen mökeillä laajempi alue on tärkeä. Vaeltaminen kesällä ja hiihtoretket talvella sekä paikalliseen kulttuuriin ja tapahtumiin tutustuminen kiinnostavat pohjoisesta tukikohdan hankkineita.

Kirjoitukset kertovat jotain olennaista myös matkailuelämyksen luonteesta. Elämys on usein kuvattu kertaluonteiseksi tapahtumaksi, joka kylläkin jättää pysyvän muistijäljen mutta jonka kytkeytymiseen aiempiin matkailuelämyksiin ja kokijan muuhun elämäkertaan ei ole paljontaan kiinnitetty huomiota. Turismin myötä tutuksi tulleseen paikkaan sitoutuneiden kertomukset kertovat toisenlaista tarinaa: elämän varrella koetut elämykset kytkeytyvät arkielämän tapahtumiin ja nivovat turistista kokemusta osaksi elämäkertaa.

Matkailu kotiuttaa

Turistien kotiutuminen nimenomaan Lappiin ei ole aintulaatuinen ilmiö, ovathan suomalaiset kotiutuneet turismin myötä muun muassa Espanjan aurinkorannoille ja yhä uusia tärkeäksi tulevia paikkoja löydetään, joista halutaan pysyvämpiä tukikohtia. Toisaalta myös ulkomaalaisten nykyisen Lappi-turismin perusteella voi pohtia sitä mahdollisuutta, että osa täällä käyvistä ulkomaalaisista turisteista kiintyy paikkaan niin, että sitäkin kautta voi tulla pysyviä lapinhulluja.

Matkailuelinkeino on vuosikymmenten ajan kotiuttanut Lappiin uusia ihmisiä, lähinnä yrittäjiä ja matkailutyöntekijöitä. Osa-aika-asukkaiden ja muiden tulokkaiden määrän lisääntyminen näyttää todennäköiseltä. Tämä asettaa haasteita pohjoiselle identiteetille: paikallisen ja käypäläisen vastakkainasettelu ei toimi, kun rajat eivät olekaan enää selviä, eikä alkuperäisen asukkaan arvottaminen tulomuuttajan edelle ole alueen kehityksen kannalta hedelmällistä. ●

Matkalaukkuprofessorin kodit

Mikä ihmeen matkalaukkuprofessori? Miksi sitä minulta kysytään? Minulla on ollut asunto Rovaniemellä jo monta vuotta! Eikö tätä ole jo jauhettu tarpeeksi? Professori kyllä olen ja karavaanarikin, joka kuljettaa matkoilla mukanaan pikkuruista asuntoa. Suoranainen loukkaus on vihjata, että pyörien päällä kulkeva asunto on pahainen matkalaukku, jos sitä matkalaukkuprofessorilla tarkoitetaan. Siinä on kuulkaas hieno olohuone, tilava makuuhuone, pikkunäppärä keittiö ja viihtyisä kylpyhuone, ja päälle kaksi kappaletta ulkovarastoja, joihin mahtuvat niin polkupyörät kuin ulkokalusteet.

Lieneekö sinun kodissasi edes ulkomarkiisia, jonka alla on mukava siemailla punaviiniä, jos aurinko porottaa liian kuumasti? Mitä se sitä paitsi kenellekään kuuluu, mikä, millainen ja missä kotini on? Vai onko tämä sitä uustirkistelyä, jossa arkielämä alistetaan tieteellisen käsiteanalyysin kohteeksi ja tullaan siitä viisaaksi? Mitä intiimimpi asia, sitä kiinnostavampi.

On ihanaa olla tutkija ja vielä ihanampaa kolumnisti. Saa olla kriittinen ja ironinen. Ei tarvitse nielaista kaikkea, mitä tarjotaan. Muistatko? Niin oli ainakin ennen tapana tutkijan työstä sanoa.

Koti on kuin ikä. Sitä on yhtä monta. Koti on osoite samalla tavalla kuin ikäni on vuosia ja päiviä. Koti on orgaaninen tila siinä kuin ikäni on kehoni tila. Koti on kokemus omimmasta paikasta, kuten ikäni on kokemus siitä, miten vanha olen. Koti on sosiaalinen odotusarvo, niin kuin ikäni on odotuksia siitä, miten minun pitää käyttäytyä.

Kehitystehtävät ovat laskennallisen iän ja sopivana pidetyn käyttäytymisen liittoja, jotka yhdenmukaistavat ihmisten elämää. Matkalaukkuprofessorin koti on osoitteen ja sosiaalisen odotusarvon liitto, jonka tarkoitus on asettaa professorit ruotuun. Muut kodit eivät tunnista koko matkalaukkuprofessorikäsitettä.

Ei mitään uutta markiisiin alla. Ruodun sosiaalinen koheesio on toista kertaluokkaa kuin vaeltajien, jotka kokevat kotinsa kuten varpuset taivaalla. Tämän päivän yhteisöt eivät varpusista juuri perusta. Ehkä niiden pitäisi. Jos osaat kuvitella lentoon pääsemisen tunteen, näet sen ajattelemisen liikkeen, jota lähteminen pitää yllä. Se voima lähtevillä ihmisillä on palatessaan. Paikallaolosta ei synny tiedettä.

Koti on minulle mikä tahansa todellinen tai kuviteltu paikka, jossa ihmisen kokemukset ja paikan sosiaaliset merkitykset nivoutuvat ehyeksi yhdeksi. Koti tarkoittaa, että on löytänyt maailmasta jotakin, jonka puolesta on valmis tekemään paljon työtä. Sitä voi kutsua sitoutumiseksi. Kun olen sitoutunut, viihdyn.

Työyhteisöjen suurin uhka on työntekijöiden kodittomuus. Koditon on työyhteisössä yksin. Jos työntekijä ei löydä tarttumapintaa Lapin yliopiston maailmasta, se on hänelle joidenkin toisten koti, jossa on hankala olla. Koditon työntekijä on tyytymätön ja tehoton. Hänen olisi hyvä jättää Lapin yliopisto, ellei sitten osallistumisellaan kykene muuttamaan sitä enemmän kodikseen. Johtajien rooli on keskeinen. Johtajan taidon arvioimiseksi riittää kaksi kriteeriä: kyky taata organisaation ja työpaikkojen säilyminen sekä taito tehdä työympäristöstä koti työntekijöille.

Asuin Rovaniemellä joskus aikuiskoulutuskeskuksen asuntolassa. Olin asuntolan miehiä. Sitten luin Hesarista tutkijan huolen, miten vaikea asuntolasta käsin on päästä kiinni sosiaalisesti kunnialliseen elämään. Päätin tehdä parannuksen. Ennen kuin löysin mieleiseni asunnon ja saatoin ryhtyä kunnialliseksi, asuin puolitoista kuukautta yliopiston E-siiven parkkipaikalla, matkailuautossani. Älkää naurako! Totta puhuen se oli kamalaa ja minua hävetti, mutta se aika opetti minulle kodeista paljon. Pahinta ihmisen vireydelle on, jos elinpiiri supistuu olemattoman pieneksi. Maailmalla loputtomasti inspiroiva matkailuautoni muuttui yliopiston pihassa turruttavaksi vankilaksi. Kotien tehtävä on pitää ihminen työkykyisenä.

Minä siis en ole matkalaukkuprofessori. Haukkumani se on ihan kelpo, joskin aika pitkä.

Kati Heiska

Maailman paras

Aikakauslehdet esittävät kesämökin luonnon, mökkiaskareiden ja ihanteiden kautta – vertaansa vailla olevana paikkana vapaa-ajan vietolle.

Kesämökkeily on pitkien perinteidensä vuoksi tuttua suu-
relle osalle suomalaisista. Ensimmäisiä huviloita maassam-
me on rakennettu jo 1700-luvun loppupuolella, vaikka
varsinainen kesämökkien rakentaminen alkoi toisen maa-
ilmansodan jälkeen ja huipentui kesämökkibuumiin 1960-
luvulla. Mökkeily nähdään osana vapaa-ajan viettoa, joka
puolestaan on vahvasti sidoksissa modernin palkkatyöyhteis-
kunnan syntyyn ja kehittymiseen.

Alun alkaen huvilakulttuuri siirtyi Suomen porvaristolle
Tukholmasta ja Pietarista. 1960-luvun kesämökkibuumia
puolestaan selittää voimakas yhteiskunnan rakenteellinen

Yhteiskuntatieteiden maisteri Kati Heiska teki pro gradu -tutkielmansa Meidän Mökki -lehden mökkikuvasta.

muutos, maaltamuutto. Vapaa-ajan lisääntyminen ja kesämökin muuttuminen miltei kaikkien saatavilla olevaksi mahdollisuudeksi lisäsivät ihmisten halua mökin omistamiseen. Kesämökkeilyssä on tällä hetkellä meneillään murrosvaihe ja mökkikansaa on kahdessa leirissä: toisaalta kannatusta saa perinteinen yksinkertainen kansankesämökki ja toisaalta taas hyvin varusteltu kakkoskoti.

Ihanteet elävät

Kesämökkejä ja tapoja mökkeillä on monenlaisia. Pro gradu -tutkielmassani tekemäni aikakauslehden analyysi paljastaa kuitenkin tietyt teemat, jotka kesämökkeilyn ulottuvuuksina auttavat hahmottamaan itse ilmiötä.

Aikakauslehden artikkeleissa kesämökki on vapaa-ajanvieron suhteen vertaansa vailla oleva paikka. Se tarjoaa mahdollisuuden toisin elämiseen, elämän merkityssisällön tankkaamiseen, itsensä toteuttamiseen ja työstä irrottautumiseen. Artikkelit luovat idyllisen kuvan mökkeilystä ja noudattavat kiinnostavasti porvarillisia lomanviettopoja ohjanneita vanhoja ihanteita, kuten ruumiin- ja mielen terveyden edistämistä, luontosuhteen korostamista ja unelmaa vapaudesta.

Luonto ja luonnon helmaan pääsy onkin merkittävien ihmisiä kesämökeille houkuttava tekijä. Keskeistä on luonnon kunnioittaminen ja sen tarjoamat kokemukset. Mökillä eletään ilman taustahälyä ja koetaan säätilan vaihtelut, mikä helpottaa luontokokemuksen saavuttamista. Tarkkaillaan lintuja ja eläimiä, kuunnellaan veden liplusta. Tärkeitä ovat visuaalisen maiseman lisäksi äänimaisema ja tuoksut.

Ympäristötietoisuus kesämökillä tarkoittaa lähiympäristöön kuuluvan luonnon muuttumattomuuden arvostamista. Se näkyy ympäristön huomioimisena esimerkiksi rakentamisessa, remontoinnissa ja jätteiden lajittelussa. Vanhojen rakennusten perusparannus uudisrakentamisen sijaan on kestävä kehityksen näkökulmasta mökkeilyyn liittyvä myönteinen seikka. Mökkeilyn ainoana kielteisenä piirteenä mökkeilijät näkevät luonnon muokkaamisen tavalla, joka aiheuttaa pysyvää vahinkoa tai muutoksia.

Perinteinen elämäntyyli korostuu

Mökillä melkein yhtä tärkeä elementti kuin luonto ovat kesämökkityöt. Halkojen hakkaaminen, veden kanto, nikkarointi tai ruuanlaitto kesäkeittiössä koetaan vastapainona arjen työlle. Tee-se-itse-käsite kuvaa hyvin kesämökkitoita. Itse määrättyjä asioita tehdään omassa tahdissa ja omalla tavalla. Fyysinen ja konkreettinen tekeminen on erilaista kuin arjen askareet varsinaisessa kodissa. Omien rajojen kokeileminen mahdollistuu, koska epäonnistumiset ovat sallittuja.

Kesämökin arki on vaatimatonta ja yksinkertaista suhteessa elämään varsinaisessa kodissa. Perinteistä elämäntyyliä nostalgisoidaan ja tavoitellaan aitoa tunnelmaa. Yhdessäolo perheen, lähisukulaisten tai tuttavien kanssa on suvaitsevaista. Mökille kuuluvat myös rutiinit ja traditiot, joiden kautta luodaan jatkuvuutta sekä henkilökohtaiselle että perheen identiteetille. Kokemuksiin liittyvät muistot tekevät mökistä paikkana merkityksellisen – maailman parhaan mökin. ●

Johanna Järvinen-Tassopoulos

Suomi näkyy suomalaisen naisen KREIKAN-kodissa

"Haluan yhä olla suomalainen. Haluan pitää kotini suomalaisena. Minulla on suomalaisia tavaroita esillä, kuten nuo keittiössä olevat tuohitossut ja tuohikori. En halua luopua mistään, mikä on suomalaista. En vielä."

Satu, 32-vuotias kotiäiti,
joka on asunut 10 vuotta Kreikassa

Satu kuuluu niihin satoihin suomalaisnaisiin, jotka ovat perustaneet kodin kreikkalaisen puolison kotimaahan. Koti voi saada monenlaisia merkityksiä, kun se sijaitsee asukkaalle alun perin vieraassa ympäristössä. Olen tarkastellut väitöstutkimuksessani näitä merkityksiä: kuinka Kreikassa haastattelemani suomalaiset naiset ovat kotiutuneet nykyiseen kotimaahansa, kuinka he ylläpitävät suomalaisuutta kodissaan sekä mikä on naisen paikka ja asema kodissa.

Emmanuel Lévinas on todennut, että koti ei ole niinkään inhimillisen toiminnan päämäärä vaan sen ehto ja alku. Koti on hänen mukaansa tila, josta kohdataan maailma. Kodin tekeminen Kreikkaan merkitsee siirtymävaihetta aikuisina maahan muuttaneiden suomalaisnaisten elämäntulussa. Kreikkaan asettumista seuraa yleensä avioituminen ja perheellistuminen. Naisten on myös opittava maan kieli, opiskeltava itselleen ammatti ja haettava työtä. Etenkin asettumisen alkuvaiheissa kotona olominen ja kotiin sopeutuminen ovat sidoksissa suomalaisnaisten sopeutumiseen.

Kreikassa sijaitseva koti on naisille uuden elämän keskipiste ja oikeastaan myös kiintopiste. Koti on *Gaston Bachelardia* lainaten pesän kaltainen turvapaikka, josta käsin uudet tulokkaat tutustuvat paikalliseen lähiympäristöön. Kodin ympäristön ollessa vielä vieras, kielitaidon heikko ja sosiaalisten verkostojen olemattomia suomalaisnaiset saattavat kuluttaa aikaansa kotona laittamalla ruokaa, siivoamalla ja lisäämällä asunnon viihtyvyyttä ja kodikkuutta. Kodin pesää rakennetaan muokkaamalla asunnon fyysisiä puitteita Suomesta tuoduilla esineillä, kankailla ja henkilökohtaisilla tavaroilla. Haastateltavien suomalainen tausta ei jää näkymättömäksi, vaikka koti sijaitseekin Kreikassa. Sisustamalla erilaisia pintoja ja tiloja kodissaan naiset tavoittelevat kodin tuntua. Tuohitossut, siniristilippu marmorijalustalla ja koivuaiheiset suihkuverhot ovat symboleja, joiden kautta luodaan kodikkuutta, mutta joiden avulla myös muistetaan entinen kotimaa.

Näkemykset kodin rajoista erilaisia

Kaikille kreikkalaisen perheyhteisön jäsenille ei ole välttämättä selvää, missä oman kodin raja kulkee. Etenkin anopin halu pitää yhteyttä kreikkalais-suomalaiseen perheeseen ilmentää sitä, että koti ei olisikaan pelkistetyksi asumiseen tarkoitettu tila vaan laajempi tilallinen kokonaisuus. Ehkä sitä voidaan pitää *Michel Maffesolin* tavoin napana, jonka ympärille sosiaalisen elämän on tarkoitus muodostua. Jotta koti säilyisi puolisojen yhteisenä pesänä, suomalaisten naisten on osattava rajata kotinsa ääret ja tehtävä tarvittaessa pesäero kreikkalaisiin sukulaisiin.

Perinteisesti koti on naisen paikka ja vaikutusvallan piri. Keräämäni haastatteluaineiston perusteella voidaan todeta, että kreikkalainen anoppi tulee ajoittain auttamaan suomalaista miniäänsä lasten- ja kodinhoidossa, vierailee pidempiäkin aikoja kodissa ja ikääntyessään saattaa jäädä sinne asumaan. Kotia voidaankin kutsua naisten paikaksi, jossa miniä ja anoppi toimivat yhdessä mutta jossa naisten keskinäiset roolit ja asema kodin tilassa saattavat joutua myös koetukselle.

Haastateltavien kodeissa suomalaisuutta vaalitaan myös puhumalla suomea, tekemällä suomalaisia ruokia ja nauttamalla suomalaisia juhlaperinteitä. Tällä tavalla kreikkalais-suomalaisille lapsille syntyy läheinen suhde äidin kulttuuriin. Suomalaisuudesta ei tarvitse luopua, vaikka koti sijaitsee isän maalla. •

Artikkeli perustuu Johanna Järvinen-Tassopouloksen väitöskirjatutkimukseen *Muukalaisuuden labyrintissa – Kreikansuomalaisten naisten matka jälkimoderniin arkeen* (Helsingin yliopisto, Yhteiskuntapolitiikan laitoksen tutkimuksia 3/2005, Helsinki: Yliopistopaino).

Kreikassa sijaitseva koti on suomalaiselle naisille uuden elämän keskipiste ja oikeastaan myös kiintopiste. Se on pesän kaltainen turvapaikka, josta käsin uudet tulokkaat tutustuvat paikalliseen lähiympäristöön.

Kreikkalainen anoppi tulee ajoittain auttamaan suomalaista miniäänsä lasten- ja kodinhoidossa, vierailee pidempiäkin aikoja kodissa ja ikääntyessään saattaa jäädä sinne asumaan.

Eveliina Olsson

Työnteko liittyy asutustilallisten kotimuistoihin

Asta Kietäväinen havaitsi tehdessään haastatteluja väitöskirjaansa varten, että koti tarkoitti asutustilallisille laajasti koko maatila: asuinrakennusta, pihapiiriä, navettaa, peltoja ja metsää.

Sodan jälkeen perustetuille asutustiloille muutti evakkoja ja rintamamiehiä, jotka saivat lunastaa itselleen maata ja raivata sen pelloksi. Tutkija ja koulutusvastaava Asta Kietäväinen on tutkinut asutustilallisia jo vuosia. Parhaillaan hän pohtii, millaisia merkityksiä asutustilalliset antavat kodille.

Asta Kietäväinen haki sosiologian opintojensa loppuvaiheessa Asutuseosäitiön tutkijanpaikkaa ja sai pestin. Tutkijan tehtävänä oli haastatella sodan jälkeen perustetuille asutustiloille asettuneita viljelijöitä ja heidän työnsä jatkajia. Pohjois- ja Itä-Suomessa asutustilat raivattiin usein pystymetsään ja niihin nousi tarkoin standardoituja tyyppitaloja. Gradussaan Kietäväinen selvitti metsän merkitystä asutustilallisten elämässä: miten se vaikutti tilan rakentamiseen ja millainen rooli sillä oli työpaikkana ja rahan lähteenä.

Pro gradu -tutkielmaansa varten Kietäväinen haastateli kaikkiaan kahtakymmentäneljää viljelijää. Pääasiassa he olivat pohjoissavolaisia, mutta mukana oli myös kaksi Petsamon siirtolaista.

– Työhön ryhtyessäni en tiennyt asutustiloista yhtään mitään, tutkija muistelee.

Gradun valmistuttua Asta Kietäväinen jatkoi aiheen tutkimista apurahatutkijana. Väitöskirjatyön keskeisenä teemana on pohtia metsän merkityksiä asutustilallisten identiteetille ja toimijuudelle. Metsämiesten säätiö on rahoittanut Kietäväisen tutkimusta ja työhuone on ollut Metsäntutkimuslaitoksella aina viime joulukuuhun asti, jolloin Kietäväinen palasi vanhan työnantajansa, entisen Lapin Maaseutukeskuksen, nykyisen Pro Agria Lapin palvelukseen. Koulutusvastaavan työssä hän kiertää ympäri lääniniä ja järjestää erilaisia koulutuksia maitotilallisille.

Yhtä aikaa lepo- ja työpaikka

Väitöskirjansa tutkimusaineistona Asta Kietäväisellä on ollut haastattelujen lisäksi myös vuonna 1982 kerättyä kirjoituskilpailuaineistoa, jossa muun muassa itä- ja pohjois-suomalaiset asutustilalliset muistelevat omaa elämäänsä.

– Omissa haastatteluissani keskustelu suuntautui metsään ja sen käyttöön, joten niissä ei puhuta kodista kovinkaan paljoa. Selväksi kuitenkin tuli, että koti tarkoitti haastatteluille laajasti koko maatilaa: asuinrakennusta, pihapiiriä, navettaa, peltoja ja metsää. Asutustilojen jatkajille koti oli usein paikka, jossa asuttiin monta sukupolvea. Samassa talossa olivat eläneet jo omat vanhemmat, ja uudesta sukupolvesta toivottiin tilan jatkajia ja kodin uusia asuttajia.

Kirjoituskilpailuaineistossa sen sijaan kotia käsitellään enemmän. Aineistosta Kietäväinen työstää Asko Suikkasen johtamaan Kodin paikantaminen -tutkimushankkeeseen artikkelia, joka käsittelee asutustilallisten kodille antamia merkityksiä

– Tilan raivaaminen ja kodin rakentaminen esiintyvät monissa kirjoituskilpailuun osallistuneissa muistelmissa. Sodan jälkeen kaikesta, myös rakennustarvikkeista, oli pulaa ja rakennusmateriaali kerättiin esimerkiksi vanhoista rakennuksista, Kietäväinen kertoo.

Hänen mukaansa asutustilallisten koti oli sekä lepo- että työpaikka, vaikka lepoa nykymerkityksessä ei maatalon isännillä ja emännillä ollut. Työtä tehtiin aina eikä loma-kausia ollut.

– Kodin muistoihin liittyvät oleellisesti myös lapset, raskas työnteke ja yhteisöllisyys, joka korostui sodan jälkeisessä tilanteessa. Kun kaikesta oli pulaa, yhdessä tekeminen korostui. •

Asta Kietäväinen

Asta Kietäväinen (s. 1956) valmistui agronomiksi Helsingin yliopistosta vuonna 1985 ja maa- ja metsätaloustieteiden kandidaatiksi (nyk. maisteriksi) pääaineenaan kasvinviljely vuonna 1988. Yhteiskuntatieteiden maisterin tutkinnon hän suoritti Lapin yliopistossa vuonna 2003.

Työurallaan Kietäväinen on toiminut Lapin Maaseutukeskuksessa muun muassa viljelyneuvojana. Metsämiesten säätiön rahoittamana apurahatutkijana hän on työskennellyt vuodesta 2003 lähtien. Viime joulukuussa Kietäväinen siirtyi apurahatutkijasta Pro Agria Lapin hallinnoiman TELMA-hankkeen koulutusvastaavaksi.

Paikoillaan vanhenemisen politiikka

Ajattelemme usein, että ihmiset haluavat elää mahdollisimman riippumattomina. Autonomian perustan on tullut olevan omassa yksityiskodissa, mikä näkyy myös vanhuspoliittisissa linjauksissa. Vanhuspolitiikassa suositetaan yksityiskodissa asumista, kotia hoivan näyttämönä. Vallalla on paikoillaan vanhenemisen politiikka.

Ei ole kritisoitu kovinkaan paljon sitä, että kodista on tehty hoivapalvelujen näyttämö. Monet vanhenevat ihmiset eivät halua myöskään omien lapsiensä hoivaavan heitä. Kuitenkin perhe ja sen jäsenet ovat muuttumassa vanhuspalveluita täydentävästä resurssista hyvinvointia ylläpitäväksi resurssiksi.

Perhesuhteiden ja sukupolvien välisten suhteiden muuttuminen hoivasuhteiksi herättää kysymyksen, mikä on yksilön valinnanvapaus hänen vanhetessaan. Mitä koti merkitsee yksilölle hänen vanhetessaan?

Koti on henkilökohtaista tilaamme, jota voimme kontrolloida. Koti luo riippumattomuutta ja suojelee intiimiyttä. Koti hoivaa olemalla tuttu ja turvallinen ja edustamalla jatkuvuutta elämässämme. Tilana koti on kasvanut meihin kiinni. Kodin esinemaailma tukee elettyä elämäämme. Jotkin tutkijat, kuten *Silva Tedre*, ovat kuitenkin huomauttaneet, että samaan aikaan koti voi myös kätkeä hoivan puuttumista ja sen huonoa laatua. Koti voi olla loukku, josta ei ole ulospääsyä. Tällöin tavoite, vanhan ihmisen hyvinvointi, katoaa.

Kodista ollaan nyt tekemässä vanhenemisen areenaa. Historiallisesti vanhuuden määrittäminen vanhenemisen paikan kautta on uutta, sillä aiemmin hoiva ja hoivasuhteet olivat keskeisiä. Vaikka myöhäismodernia maailmaa leimaa muutos ja ihmisten liikkuvuus, on vanhuus rajattu ja sijoitettu paikkaan ehkä tiukemmin kuin koskaan aiemmin. Samalla on luotu uusi onnistuneen, hyvän vanhenemisen normi, joka sitoo vanhenemisen muita elämänvaiheita enemmän paikoilleen. Muissa elämänsäkulun vaiheissa paikan jatkuminen ei ole samassa mielessä elämän jatkumisen tae. Hyvän vanhenemisen uuteen normiin liittyy myös perheille suunnattu käsky olla takaajina siinä, että läheiset voivat jatkaa kotona asumista.

Tämä on paradoksaalista, sillä nykyisin vanhuus on monta ikää ja ikävaihetta. Kun myöhäisvanhuudessa tulemme riippuvaisiksi muista, on paikallaan oleminen luonnollistakin, mutta pitääkö paikkana olla juuri yksityiskoti?

Kotona asumista tukevat monet havainnot ja näkemykset, mutta julkisuudessa ja monissa tutkimuksissakin hoettuun mantraan – kotona niin kauan kuin mahdollista – on suhtauduttava kriittisesti, sillä usein ei pohdita tarkemmin sitä, mikä koti oikeastaan on.

Jos teemme tämän poliittisen hyvän vanhenemisen linjauksen, politisoimme kotia, ihmisten valintoja ja valinnanvapauksia. Tällöin määrittelemme etuja, haittoja ja riskejä – tarkastelemme kotia järkeillen ja hoivan paikkana, vaikka koti on ihmiselle vahvasti emotionaalinen käsite. Koti on arjen toiminnan tilallinen ulottuvuus ja sen tuntu liittyy mm. siihen, mikä on mielipaikka kodissa ja miltä lempinojatuoli tuntuu. Kodin käsittäminen hoivan paikaksi voi olla ristiriidassa vanhan ihmisen käsityksen kanssa siitä, miten hänen kotiinsa ja samalla identiteettiinsä saa puuttua.

Kotona vanhenemisen korostus ei ole sinällään väärä tai vastustettava, mutta aina ei ole mahdollista vanheta kotonaan eikä kotona pitäisi joutua sinnittelemään. Poliittinen linjaus ei myöskään huomioi sitä, että koti ei ole muuttumaton arvoiltaan, tavoiltaan, järjestykseltään, ihmisiltään eikä sosiaalisilta suhteiltaan. Se muuttuu elämämme kuluksa. Vanhuus voi tuoda mukanaan kodin merkityksen muutoksen – paikkaa tärkeämpää saattaa olla kyky tehdä itselle rakkaita asioita paikasta huolimatta. Kaikki eivät myöskään halua vaalia aiemman elämän muistoa paikkaa vaalimalla esimerkiksi leskeytymisen jälkeen.

Vanheneminen voi merkitä yksityisyyden murtumista – Silva Tedren sanoin avoimien ovien politiikkaa. Hoiva pukee kotia uuteen asuun: koti alkaa näyttää toisenlaiselta kuin aiemmin. Koti voi alkaa tuntua vieraalta ja se voi lisätä turvattomuuden tunnetta.

Lakkaako koti sitten olemasta jossain vaiheessa? Jos se lakkaa, niin milloin ja miksi? *Kristina Schulginin* dokumentissa Kasvoista kasvoihin, joka kuvaa Koskelan sairaalan pitkäaikaisosastoa ja osaston vanhusten suhdetta lähiympäristöönsä, todetaan, ettei näillä ihmisillä ole enää kotia tai paluuta sinne muutoin kuin muistoissa. ”Koti on tässä, kohtaamisessa kasvoista kasvoihin.” Kaunis ilmaisu sille, että ei koti välttämättä lakkaa, mutta vanheneminen voi muuttaa sen merkitystä valtavasti, siirtää sitä ja kiinnittää kokemuksen toisin kuin aiemmin.

Onko meillä malttia muistiyhteiskunnaksi?

Ajattelemme usein olevamme Euroopan johtavia tietoyhteiskuntia. Tilastokeskuksen tuore raportti Kansalaisesta e-kansalainen (2006) kertoo kiinnostavasti kehityksemme kansalaistietoyhteiskunnaksi. Pidemmälle ei ole varmasti tarvetta edetäkään?

Tietoyhteiskunta ei ole valitettavasti Nooan arkki, jonka valmistuttua kaikki olisivat lopullisesti turvassa. Analyyttista kansalaista kiinnostaa, mitä emme ole hoitaneet kunnolla, mitä kilpailukyvyystämme ja osaamisestamme uupuu. Valitettavasti olemme vielä varsin monessa ns. toisen asteen tietoyhteiskunta, jolla ei ole pysyviä digitaalisen tuotannon rakenteita, lainsäädäntöä, rahoitusta, jakelua eikä pitkäaikaistallennusta.

Lyhyesti sanottuna: meillä ei ole kestävää digitaalisen tuotannon, jakelun ja arkistoinnin infraa.

Yliopistot ovat pitäneet hyvin puolensa. Tieteen tuottavuus rakentuu eurooppalaisittainkin kilpailukykyiselle tietohuollolle, jossa myös edustamallani laitoksella on osansa. Esim. FinELibin kautta konsortiot ovat hankkineet kaikkiaan yli 85 % maailman tieteellisestä tiedosta aikakausjulkaisuina. Se on erinomainen luku ja palvelu, josta kukaan ei haluaisi luopua. FinELib onkin yksi ilahduttavampia kansallisia menestystarinoitamme, jota kiitetään myös ulkomailla. Sillä on keskeinen merkitys tieteen tason varmistajana.

Muistiyhteiskunnaksi meillä on vielä matkaa. Pysyvä tuotanto- ja arvoketju muodostuu hankinnasta, sisältötuotannosta (digitointi), tehokkaasta välityksestä ja pitkäaikaistallennuksesta. Hollanti sai juuri 13 miljoonaa euroa kansalliseen, lähinnä

sanomalehtien digitointiin. Belgia sai 1,5 miljoonan lisäyksen vuotuisen digitointirahaansa. Tanskassa summat ovat pienempiä, mutta digitoinnilla on parlamentin tuki. Norjalla on maailman luokan ratkaisut pitkäaikaistallennukselle.

Tässä vertailussa pärjäämme surkeasti. Huolestuttavinta on, ettei opetusministeriöllä ei ole esittää omassa toiminta- ja taloussuunnitelmassaan ratkaisua asialle. Digitoidaan, jos resursseja on. Toistaiseksi ei ole ollut.

Keskeiset lait ovat viivästyneet kohtuuttomasti. Virkamiehistömme on nukkunut monen aseman ohi. Kulttuuriperintö on lainsuojatonta, yli 100 000 teosta saa rauhassa happamoitua ja tuhoutua. Jopa valtion tuottama oma sähköinen suunnittelumateriaali on vailla pitkäaikaistallennusta, myös arkistoinnista. Olemme kansalliskirjastossa tallentaneet verkkoarkistoa lähes neljän vuoden ajan, lakia ei ole vain saatu valmiiksi. Radio- ja televisio-ohjelmien tallennus riippuu tästä ns. vapaakappaleista. Sen ratkaisua ei ole vielä rahoitettu. Muut ovat kiittäen kopioineet jo valmiit lakimme ja esittelevät niitä kansainvälisesti. Arvatkaa harmittaako.

Edustamani laitos vastaa painetun aineiston pitkäaikaistallennuksesta ja käyttöön saattamisesta. Kokoelmissamme on 100 000 hyllymetriä kansallista aineistoa, yli 3,5 miljoonaa teosta. Vapaakappaleaineistoa karttuu vuodessa kilometrin verran, yli 100 000 yksikköä. Samaan aikaan Mikkelin digitointiyksikkö on digitoinnassa loppuun kansallista sanomalehtiarkistoa, lähes miljoonaa sivua. Digitaalisten aineistojen vuosilataukset kaksinkertaistuvat 2,6 miljoonaan kertaan. Laadulla on asiakkansa.

Turun paloa jaksetaan edelleen murehtia. Menossa on paljon suurempi kulttuuriperinnön tuhoutuminen, jolle voimme tehdä yhdessä jotakin.

Suomella on ollut kaikki menestymisen eväät. Olemme luoneet hyvät pohjat lainsäädännölle, suunnitelleet varsin kohtuulliset resurssit digitoinnille ja aineiston maksuttomalle jakelulle. Digitoitavien aineistojen määrätkin ovat Yhdysvaltain Kongressin kirjaston tai Englannin British Libraryn haasteisiin varsin kohtuullisia.

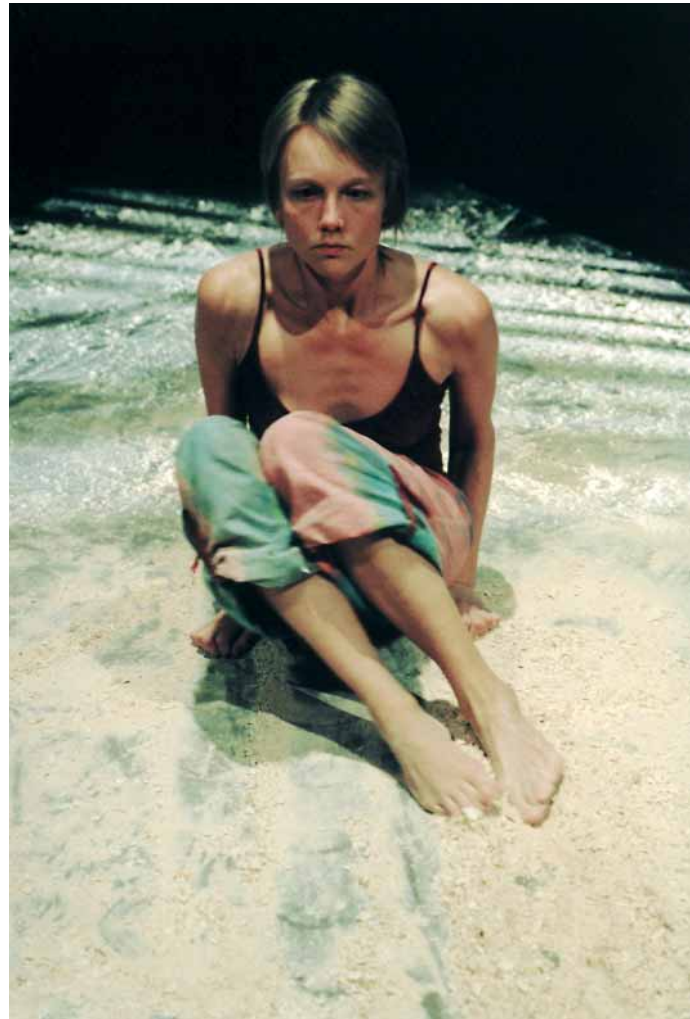
Yksi ratkaisu olisi perustaa nopeasti Kansallinen digitaalinen palvelukeskus, joka hoitaa keskitetyillä resursseilla kirjojen, arkistojen ja museoiden tärkeimmät digitointitarpeet. Tuota konseptia EU:n *Viviane Redinkin* kannusti vuodenvaihteessa. EU:n isäntämaaksi ja mallioppilaaksi olemme varsin kovakorvaisia ja kehoja esimerkkejä.

Tästä jeremiadista voi huomata, että ajassa on riittävästi huolia yhdelle miehelle ja organisaatiolle. Haluammeko jäädä historiaan sukupolvena, joka antoi vauhtisokeuden ja säästövimmman ajaa kansallisperintönsä ja kansalaispalvelujen yli? On ymmärrettävää, että ne, jotka eivät tunne perintöään, eivät kanna huolta siitä. Tehkäämme me muut asialle jotakin. •

Kai Ekholm
Ylikirjastonhoitaja
Helsingin yliopiston kirjasto
Kansalliskirjasto

Voiko opetus olla elämyksellistä ja voiko teoreettista tietämystä syventää vahvistamalla opetuksen kokemuksellisuutta? Näihin kysymyksiin pohjautui Lapin yliopiston opetuskokeilu, joka yhdisti tiedettä ja taidetta tarkastellessaan lapsen seksuaalisen hyväksikäytön problematiikkaa.

Näyttämötaiteilija Katariina Angeria esitti Haluanko tietää? -koulutuspäivässä On rakkautes ääretön -monologin. Esityksessä Angeria kuvaa aikuisen Saaran matkaa lapsuuden muistoihin, joita varjostaa seksuaalinen hyväksikäyttö.

Merja Laitinen

Elämyksellinen opetus

antaa välineitä ymmärtää seksuaalisesti hyväksikäytettyä

Seksuaalinen hyväksikäyttö on tunteita herättävä ja niitä koetteleva ilmiö. Se edellyttää lasten kanssa työskenteleviltä henkilöiltä, kuten opettajilta ja sosiaalityöntekijöiltä, sekä ammatissaan muutoin asian kanssa tekemisiin joutuvilta, kuten syyttäjiltä ja tuomareilta, tietoa ja taitoa hyväksikäytettyjen lasten tunnistamisesta ja heidän kohtaamisestaan. Nämä haasteet mielessään suunnittelivat ja toteuttivat Lapin yliopiston sosiaalityön laitos, kasvatustieteiden tiedekunnan naistutkimusyksikkö ja oikeustieteiden tiedekunta sekä näyttämötaiteilija *Katariina Angeria* tämän vuoden alussa koulutuspäivän Haluanko tietää? – Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö tunnistamisen ja ammatillisen kohtaamisen haasteena.

Itse kiinnostuin tunteista ja niiden merkityksistä kerätessäni aineistoa lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä käsittelevään sosiaalityön alan väitöskirjatutkimukseeni. Seksuaalisen hyväksikäytön uhrin puhuivat tunteista, kuten vihasta, surusta, häpeästä, pelosta ja pahasta olost, lähes lakkaamatta. Ymmärsin ne keskeisiksi kokemusta ja kohtaamista rakentaviksi tekijöiksi, mutta puhe ei osoittanut väylää tunteiden merkitysten ymmärtämiseen. Tavoitin sen vasta ollessani läsnä suljetuissa terapialuonteisissa ryhmissä, joissa aikuiset naiset työstiivät lapsuuden kokemuksiaan. Kokemusta keskeisesti avaaviksi keinoiksi nousivatkin puhumisen ja kuulemisen ohella näyttäminen ja katsominen. Pohdin, voisiko sama toimia opetuksessa.

Teoriasta taiteen kautta pohdintaan

Tammikuussa järjestettyyn Haluanko tietää? -koulutuspäivään osallistui kaikkiaan 134 opiskelijaa. Koulutuspäivä alkoi lapsen seksuaalisen hyväksikäytön teoreettisella jäsentämisellä ja käsitteellisellä paikantamisella. Kokemuksellista ulottuvuutta havainnollisti On rakkautes ääretön -monologi. Siinä näyttämötaiteilija Katariina Angeria kertoi *Maria Peuran* samannimisen romaanin pohjalta isovanhempiensa luokse huostaan otetun ja ukin seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutuneen Saaran tarinaa.

Esityksessä aikuinen Saara palasi lapsuuden tapahtumapaikoille ja muistoihin, joissa kipu eli tuoreena ja ajattomana. Menneisyyden kohtaaminen oli osa aikuisen Saaran selviytymistä. Se oli myös koskettava yritys puolustaa pienen Saaran sielua aikuisuuden antamin voimin. Mitä Saaran sielulle tapahtui, sen esitys jätti katsojien pohdittavaksi.

Monologin jälkeen opiskelijat kirjasivat tuntemuksiaan ja ajatuksiaan kymmenen minuutin ajan. Kokemuksia jaettiin ja syvennettiin ryhmissä. Lopuksi pohdimme yhdessä, miten seksuaalisen hyväksikäytön uhreja ja heidän tilanteitaan voidaan tunnistaa ja kohdata.

Taiteesta väylä ymmärtämiseen

Koulutuspäivä oli osa naistutkimuksen, oikeustieteen ja sosiaalityön opintokokonaisuuksia, joissa opiskelijat jatkoivat aiheen käsittelyä. Esimerkiksi sosiaalityössä koulu-

tuspäivä kuului syventävien aineopintojen erikoistumisopintoihin. Sosiaalityön opiskelijat kirjoittivat luentopäiväkirjan, joita käytiin läpi seminaareissa. Kurssin lopuksi kerättiin palaute tiedekuntien välisen opetuksen ja toisenlaisten pedagogisten muotojen kehittämisen tueksi. Pyysin ajatuksia koulutuspäivästä, taiteen ja tieteen yhdistämisestä, eri tiedekuntien opiskelijoiden yhteistyöstä sekä arviota kokonaisuudesta oman oppimisen näkökulmasta. Lisäksi opiskelijoilla oli mahdollisuus ideoida toivekursseja.

Opiskelijat kokivat taiteen yhdistämisen teoreettiseen opetukseen yksimielisesti hyvänä, jotkut jopa loistavana. Koulutuspäivä oli erilainen. Opiskelijat kirjoittivat esimerkiksi, miten monologi antoi mahdollisuuden yrittää empatian keinoin ajatella uhrin asemaa ja hänen kokemustaan. Monologi havainnollisti ja avasi teoreettista ainesta. Taide loi väylän ilmiön ymmärtämiseen.

”Saatiin nopeasti ’kissa pöydälle’ ja päästiin esityksen pohjalta työskentelemään vaikeaa aihetta.”

”Todella hyvä, vaikka veikin yöunet. Se laittoi miettimään asioita.”

Opinnoista eväitä monialaiseen yhteistyöhön

Opiskelijat kiittelivät myös eri alojen opiskelijoiden näkökulmien esille tuloa. Esityksen jälkeen muodostetuissa pienryhmissä oli oikeustieteiden ja naistutkimuksen opiskelijoita sekä opettajaksi ja

sosiaalityöntekijäksi opiskelevia. Näkökulmien vaihto oli hedelmällistä ja virkistävää. Poikkitieteellinen pohdinta arvioitiin mielenkiintoiseksi ja sitä toivottiin nykyistä enemmän, samoin kuin yhteisopiskelua toisten oppiaineiden opiskelijoiden kanssa.

Opiskelijoiden mielestä opetus, joka kokoa yhteen eri tiedekuntien opiskelijoita, voi selkiyttää rooleja sekä auttaa ymmärtämään toisen työtä ja sen tavoitteita – opettaa moniammatillisella kentällä työskentelyä. Useat sosiaalityössä kohdattavat ilmiöt ovat sellaisia, että niissä tarvitaan monialaista yhteistyötä esimerkiksi opettajan ja oikeuslaitoksen toimijoiden eli poliisin, syyttäjän ja asianajajien kesken. Eräs opiskelija esittikin puhuttelevan kysymyksen, miten yhteistyötä voi oppia ja tehdä, jos sille ei opiskelussa luoda min-käänlaisia mahdollisuuksia. Opiskelijoiden toivekurssi rakentuikin teoreettisten jäsenysten, taiteen sekä eri oppiaineiden opettajien ja opiskelijoiden aidon vuoropuhelun yhdistelmästä.

”Oli hyvin tervetullutta, että ollaan ’seikaisin’ muiden tiedekuntien opiskelijoiden kanssa, avartaa ja osaa itsekin katsoa asioita eri kanteilta.”

Toteutus mahdollisti seksuaalisen hyväksikäytön ilmiön kohtaamisen teoreettisesti mutta myös tunnetasolla. Palautteista oli luettavissa syventyminen ja omakoh-taisuus, opiskelijoiden omien ajattelu- ja suhtautumistapojen sekä tunteiden tunnistaminen.

”Mielenkiintoinen ja innostava tapa työstää asiaa. Se pakotti kohtaamaan asian ja pohtimaan sitä oikeasti eikä vain kirjallisuuden avulla.”

Tunteet opetuksen osana

Kokeilu oli virkistävää myös opettajalle. Olen yrittänyt pohtia opetustilanteissa, miten luoda ilmapiiri, joka mahdollistaa oppimaan oppimisen. Kokonaisuus herätti useiden opiskelijoiden kiinnostuksen ja

motivoi hakemaan lisää tietoa. Vaikka tunteet ovat haaste ilmiön kohtaajalle, ne samanaikaisesti avaavat ilmiöstä ja käsitteistä jotain olennaista, pohdittiinpa uhrin kokemuksia tai uhrien kohtaamista yhteiskunnassa. Vakavasta, kaukaisesta aiheesta voi tulla läheinen, siihen voi päästä sisäpuoliseksi, tulla kosketetuksi. Elämys merkityksellistyy muistamisena, mieleen jäämisen kokemuksena.

Esitys valmistui torjuntaa vastaan taistellen

Valmistaessani On rakkautes ääretön -monologia vuonna 2003 olin etuoikeutettu viettämään aikaa naisen kanssa, joka oli kasvanut isänsä seksuaalisessa hyväksikäytössä. Aikuisen vapauttaan etsivän naisen ja suurperheen äidin elämän läheinen tarkkailu antoi seksuaalisen hyväksikäytön ilmiöön paljon karumman näkökulman kuin Maria Peuran romaani, johon esitykseni pohjautuu ja jossa 6-vuotias Saara pääsee varhain terapeutin selviytymisen tielle.

Olen esityksessäni halunnut kuvata todellisuutta, jossa hyväksikäytön uhritumisen prosessi etenee syvästi ja moniulotteisena ja josta vapautuminen on pitkä, epävarmuudella ja toistolla vuorattu yritys. Olen kuvannut aikuisen Saaran matkaa hyväksikäytön muistoihin kaihteen valmiiden vastausten antamista ja saanut kovastikin pyyhkeitä siitä, etten suo katsojalle pahan pois pyyhkivää kathartista vapautusta. Jätän Saaran kohtalon katsojan prosessoitavaksi. Katson kuitenkin antavani joitakin merkkejä siitä, että Saaran sielunmatka sirkkeli-aukion tapahtumiin muuttaa muutakin kuin jälkiä sahanpuruissa. Olen pyrkinyt maksimoimaan Saaran ilon silloin, kun siihen on aihetta, jotta hänen elämänsä ja muistonsa näyttäytyisivät erilaisten tunteiden realismina.

Saaran asemaan asettuminen ja seksuaalisen hyväksikäytön kohtaaminen ilmiönä tapahtuu tipoittain ja hivuttautuen, torjunnan halun kanssa taistellen. Hiihdin satakunta pakokilometriä tammikuun 2006 esitykseen valmistautuessani. Mm. tieteellisen, alaa koskevan kirjallisuuden käsitteet autoivat säilyttämään tiettyä etäisyyttä samalla kun ne selkiyttivät tekstin intellektuaalisia kerroksia.

Esityksen jälkeen havahduin huomaamaan, etten ole vielä luonut mielikuvissani Saarelle kasvoja enkä siten tarkalleen tiedä, millaiset hänen silmänsä ovat. Ehkä ensi kerralla käyn niistä sisään Saaran ajatuksiin ja muistoihin.

Katariina Angeria

Katariina Angerian kanssa kiitämme yhteistyöstä professori *Päivi Naskalia*, assistentti *Heidi Sinevaara-Niskasta*, assistentti *Mervi Kutunivaa*, professori *Terttu Utriais-ta*, lehtori *Mirva Lohiniva-Kerkelää* sekä lehtori *Ulla-Maija Rantalaihoa*. ●

Yhteiskuntatieteiden tohtori Merja Laitinen
on Suomen Akatemian tutkijatohtori ja
sosiaalityön yliassistentti (vv.) Lapin yliopistossa.

Elsa Mustaparta:

Taide ei ole aivan sama

1. Osallistuit tänä keväänä museopedagogiikan kurssille, jossa kokositte Jenny ja Antti Wihurin rahaston kokoelmasta Aivan sama -näyttelyn ja järjestitte työpajoja, joissa nuoria ja muita välinpitämättömiä rohkaistaan tutustumaan nykytaiteeseen. Miten välinpitämättömät on ylipäänsä mahdollista saada kiinnostumaan taiteesta?

Uskon, että taiteesta kiinnostutaan ja innostutaan oman kokemuksen kautta. Taidetta on monenlaista eikä kaikesta tarvitse heti tykätä. Saa kysyä ja kyseenalaistaa. Pääasia on, että taiteesta löytyisi se jokin, joka koskettaa. Se voi löytyä yhtä hyvin näkemisen kuin tekemisenkin kautta. Aivan sama -näyttely yhdisti näitä molempia.

2. Mitä museo voi antaa kuvataidekasvatukselle – esimerkiksi Aivan sama -näyttely ja työpajat toteutettiin yhteistyössä Rovaniemen taidemuseon kanssa?

Taidemuseo voi olla kuvisluokan jatke. Museo tarjoaa kokemuksia sekä on tietolähde ja kimmoke omalle tekemiselle. Museossa pääsee aidon teoksen äärelle, mikä on tuiki tarpeellista varsinkin kun kuvan näyttäminen voi olla luokassa hankalaa teknisistä syistä – tekijänoikeuslain pykäläviidakosta puhumattakaan. Originaali on aina jotain ihan toista kuin dia tai piirtoheitinkalvo ja antaa opetukselle loistavat lähtökohdat.

Aivan sama -näyttelyssä kävi paljon päiväkotij- ja esikouluryhmiä, vaikka näyttelyn varsinainen kohderyhmä olivatkin nuoret ja nuoret aikuiset. Minusta on hienoa, että alle kouluikäiset jo tutustuvat taidemuseoon. Näin taidemuseosta tulee heille positiivisessa mielessä arkinen paikka, jonne on helppo palata.

3. Millaisia uusia näkökulmia taidetyöpajat ja -projektit antavat kuvataidekasvatuksen opintoihin?

Aivan sama -näyttelyn kautta taidemuseon työ tuli tutuksi sisältäpäin projektin aikataulutuksesta ja teosten valinnasta tiedottamiseen ja työpajojen järjestämiseen asti. Samalla ymmärsi, millainen työ on jokaisen näyttelyn takana, ketkä sitä työtä tekevät ja millaisten ongelmien kanssa he välillä painivat. Ja tajusi, kuinka valtavasti taidemuseoilla on taidetta varastoissa, vain murto-osa siitä pääsee esille.

Taidemuseo on myös pedagoginen laitos: museoissa työskentelee museolehtoreita ja -pedagogeja, joten taidemuseo voi hyvinkin olla taidekasvatuksen opiskelijan tulevaisuuden työpaikka.

4. Taideaineet ovat kouluissa nykyään herkästi liipaisimen alla. Pitäisikö myös päättäjille järjestää oma taideaineiden Aivan sama -näyttely, jotta aineiden arvostus saataisiin nousuun?

Ei varmasti tekisi pahaa. Taideaineiden arvostuksen kysymykset eivät ehkä kuitenkaan ratkea niin helposti. Kouluopetuksessa heijastuvat yleensä yhteiskunnassa vallalla olevat arvot. Jos taidekasvatus ymmärrettäisiin nykyistä tiiviimmin osaksi kulttuuri- ja yleissivistävää kasvatusta, sen olemassaoloa ei tarvitsisi perustella läheskään niin paljon.

5. Aloitit kuvataidekasvatuksen opintosi 1997. Pidit kuitenkin opinnoissasi seitsemän vuoden tauon ja työskentelit mainosalalla graafisena suunnittelijana, mihin sinulla on aiempi ammatillinen koulutus. Mikä innoitti jatkamaan opinnot loppuun?

Kun olin tehnyt seitsemän vuotta intensiivisesti töitä, alkoi tuntua siltä, että on aika tehdä välillä jotain täysin erilaista. Kesken jääneet opinnot kummittelivat mielessä ja työnantaja siunasi ajatuksen niiden loppuunviemistä antamalla kahden vuoden opintovapaan. Nyt nautin siitä, että saan istua taidehistorian luennoilla ja opetella maalausta. Epäilemättä uusilla opeilla on vaikutusta myös työhöni graafisena suunnittelijana. Ja ehkä joskus tulevaisuudessa voin yhdistää työssäni molempia aloja.

Elsa Mustaparta palasi työn takia jäähyllä jääneiden kuvataidekasvatuksen opintojensa pariin viime syksynä. Museo-
pedagogiikan kurssilla Elsa mm. ohjasi Aivan sama -näyttelyn työpajoja lapsille.

Haastattelu: Sari Väyrynen

Monikulttuurisessa maailmassa koulutusta ja kasvatusta on syytä tutkia osana ympäröivää maailmaa. Lapin yliopiston uusi tutkimusryhmä tarttuu aiheeseen kasvatusantropologisella tutkimusotteella.

Kasvatusantropologi tarkastelee kasvatusta kulttuurista käsin

Koti on inhimillinen ja universaali. Paikkana ja käsitteenä se on vahvasti sidoksissa erityiseen kulttuuriseen ympäristöön, kuten myös perhe ja kasvatusta. Lapsuuden koti ja sen kulttuuri ovat meille alkupääoma, jonka perustalle rakennamme oman identiteettimme. Kuljemme kuin etanat kantaen kotia – kulttuurista rakennetta – aina mukamme.

Kasvatustieteessä topeliaaninen koti, uskonto, isänmaa-trilogia on yhä ajankohtainen, mutta globalistuneessa yhteiskunnassamme sitä on tarkasteltava monien kotien, uskontojen ja isänmaiden kohtaamiskenttänä. Myös alkuperäiskansoihin liittyen on aiheellista kysyä, miten koulutus, kasvatusta ja niiden tutkimus vastaavat monikulttuuristumisen haasteisiin.

Olemme perustaneet Lapin yliopistossa tutkimusryhmän, jossa tarkastelemme kasvatuksellisia ilmiöitä kasvatusantropologisen tutkimusotteen avulla. Kasvatusantropologinen tutkimus lähestyy kasvatusta ja koulutusta kulttuurisesta näkökulmasta. Ilmiöitä käsitellään osana ympäröivää maailmaa. Ryhmämme tutkimukset kohdistuvat saamelaiskasvatukseen ja naisten kulttuuriin suomalaisessa pakolaishetimitilästä sekä maamme rajojen ulkopuolella. Tutkimukset sijoittuvat erilaisiin kulttuuriin, poliittisiin ja maantieteellisiin yhteyksiin, mikä mahdollistaa kasvatustapojen kriittisen tarkastelun ja vertailun Euroopan reuna-alueilla.

Suomessa harvinainen tutkimusote

Tutkimusyhteisö on suhteita ja verkostoja, joista tutkijan on löydettävä paikkansa tutkimusalan ja -aiheensa parista. Itse tutkimus voi asettua minne vain. Kasvatusantropologinen tutkimusote on suomalaisessa kasvatusta-

tieteellisessä tutkimusperinteessä varsin uutta. Suomessa ainoastaan Lapin yliopisto tarjoaa kasvatusantropologisen tieteenalan arvosanaopetusta. Teoreettinen ja metodinen keskustelu onkin vielä melko vähäistä, mutta tutkimusotteen ympärille alkaa kehittyä oma koulukuntansa.

Kasvatusantropologeina olemmekin kulkeneet tieteellisesti tuntemattomia teitä ja vieraita polkuja. Vaihtelevia tutkimusteemoja sekä monitieteisiä lähestymistapoja on haastavaa soveltaa ja sovitella muihin tutkimusaloihin. Lisäksi käyttämämme tutkimusmenetelmät, erityisesti kenttätutkimus, vaativat pitkäaikaistakin oleskelua poissa Suomesta tai tutusta akateemisesta ajattelumaailmasta.

Kasvatusantropologin työ vaatii liikkumista oman kulttuurin, tiedeyhteisön kulttuurin ja tutkittavan vieraan kulttuurin välillä. Kuitenkin oman taustan kulttuuriset heijastukset ovat läsnä meissä jatkuvasti myös tutkijoina. Kenttätutkimuksessa sijoittuminen tutkijalle vieraaseen kulttuuriin vaatiikin tutkijalta sopeutumista. 'Ole kuin kotonasi' muotoutuu tutkimusprosessissa 'ole kuin he ovat heidän kotonaan' -ohjenuoraksi. Vieraiden kotien avautuminen on tutkimuksen käännekohta. H-hetkeä edeltää usein asteittainen henkilökohtainen lähentyminen ja vuorovaikutuksen tiivistyminen sekä konkreettinen kodin lähestyminen ja oven sisäpuolelle siirtyminen. Informantin kodin sisällä vietetyt hetket ovat pohjaton tutkimuksellinen aarrearkku. Värit, muodot, hajut, äänet, maut ja tuntemukset avaavat tutkijalle tien syvälliseen tietoon kulttuurista, kodin identiteetistä sekä identiteetin kodista. ●

Piritta Pietilä
Pigga Lauhamaa
Anne Kurkela
Eeva-Liisa Rasmus
Soila Judén-Tupakka

Valokuva: Piritta Pietilä

Oppiminen monikulttuurisessa maailmassa – Kulttuurisia ja kasvatuksellisia lähestymisiä -tutkimusryhmä

Kasvatustieteen tohtori *Soila Judén-Tupaka* on tutkinut kasvatustieteen antropologisesta näkökulmasta yläegyptiläisiä riittäviä kyläkättilöitä vuodesta 1991 alkaen. Hän toimii tutkimusryhmässä Lapin yliopistossa suoritettavien väitöskirjatutkimusten ohjaajana.

Jatko-opiskelijat kasvatustieteen maisteri *Anne Kurkela* ja kasvatustieteen maisteri *Piritta Pietilä* valmistelevat väitöskirjojaan Suomen Kulttuurirahaston apurahalla. Kurkelan tutkimus koskee Suomessa asuvien kurdinaisten aktiivista kansalaisuutta. Pietilä käsittelee tutkimuksessaan naiseutta ja sen kulttuurista rakentumista andalusialaisessa ympäristössä. Vuoden 2005 hän on työskennellyt Suomen Akatemian apurahalla.

Saamelaiset jatko-opiskelijat kasvatustieteen maisteri *Pigga Lauhamaa* ja kasvatustieteen maisteri *Eeva-Liisa Rasmus* kohdistavat tutkimuksensa omaan kulttuuriinsa. Lauhamaa viimeistelee tutkimustaan saamelaiskoulujen opetuksen organisoinnista Saamelaisen korkeakoulun stipendiaattina. Saamelaisalueen ammatillisen koulutuskeskuksen projektipäällikkö Rasmus käsittelee tutkimuksessaan saamelaisnuorten identiteetin rakentumista osana heidän elämänsä maailmansa

Kolme andalusialaista sukupolvea kodissaan. Piritta Pietilä tutkii naiseutta ja sen kulttuurista rakentumista andalusialaisessa ympäristössä ja tekee kenttätutkimusta andalusialaisessa kylässä.

Väitökset

www.ulapland.fi > uutisarkisto

Vuorovaikutus on varhaiskasvatuksen ydintaito

Kasvatustieteen maisteri *Iiris Happon* pohtii väitöskirjassaan varhaiskasvattajan asiantuntijuutta, siihen liittyvää osaamista ja sen kehittymistä. Nykyään yli puolet suomalaislapsista osallistuu vuosittain päivähoiton palveluihin, joten ei ole yhdentekevää, millainen henkilöstö toteuttaa varhaiskasvatusta.

Hapon mukaan varhaiskasvattajien asiantuntijuus rakentuu varhaiskasvatukseen ja toimintaympäristöön liittyvästä osaamisesta. Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot osoittautuivat keskeisiksi ammatillisiksi taidoiksi molemmissa osaamisalueissa.

Varhaiskasvattajien asiantuntijuus kehitty yksilöllisesti ja siihen vaikuttavat

oma elämänhistoria, koulutus, työkokemus sekä kasvattajan henkilökohtainen ote työhön.

– Asiantuntijuuden kehittymistä tukevat myös muutokset työympäristössä sekä haasteelliset ja vaihtelevat työtehtävät. Lisäksi avoin ja keskusteleva ilmapiiri ja toimiva palautejärjestelmä edistävät ammatillista kehittymistä, Happon sanoo.

Iiris Happon nostaa tutkimuksessaan esille useita kehittämistoimenpiteitä varhaiskasvatuksen ammatilliselle koulutukselle, täydennyskoulutukselle ja työyhteisöille.

– Koulutuksen tulisi kohdentua entistä voimakkaammin vuorovaikutustaitojen harjaannuttamiseen. Uran alkuvaiheessa

varhaiskasvattajien kehittymistä voitaisiin tukea myös kokeneemman työtoverin avulla ja ohjauksella. Lisäksi päivähoitossa kaivattaisiin säännöllistä palautejärjestelmää, Happon luettelee.

Tutkimuksen aineistona oli Lapin läänin varhaiskasvattajien 80 kirjoitelmaa aiheesta Minun tarinani varhaiskasvattajaksi kehittymisessäni.

Väitös 25.3.2006

Iiris Happon: *Varhaiskasvattajan asiantuntijuus. Asiantuntijaksi kehittyminen Lapin läänissä*

Iiris Happon

Martti E. Miettinen

– jyrisevä kouluneuvos, tunnollinen pedagogi

Filosofian tohtori *Martti Vuollon* kasvatustieteen alaan kuuluvan väitöstutkimus tarkastelee kouluneuvos, teologian tohtori Martti E. Miettistä (1903–1985) kasvattajana, koulumiehenä sekä uskonnollis-yhteiskunnallisena vaikuttajana.

Martti E. Miettinen tuli suurelle yleisölle tunnetuksi eri lehdistä julkaistuilla kärkeillä kirjoituksillaan. Hänen erityisenä huolenaan oli Raamatun arvovalta, evankelis-luterilaisen kirkon tunnustus ja koulujen uskonnonopetus.

– Median Miettisestä luoma julkisuuskuva jyrisevästä kouluneuvoksesta peitti alleen todellisen Miettisen, joka oli ennen muuta suuren perheen huolehtiva isä, vakaumuksellinen pappi, tunnollisesti työtään tekevä uskonnon ja filosofian alkeiden vanhempi lehtori sekä kouluhallituksessa toisen oppikouluosaston kouluneuvos, Martti Vuollo sanoo.

Miettisen kristillinen kasvattajan ja opettajan rooli näkyy kaikessa hänen toiminnas-

saan. Hänen hengellisenä viitekehyksenään oli lestadiolainen uusheräys, jonka uskontulkinnalle ja poliittis-yhteiskunnalliselle perinteelle hän oli uskollinen.

– Hän oli pidetty puhuja ryhmänsä tilaisuuksissa ja hän oli Helsingin uusheräneiden ehdoton johtaja, Vuollo sanoo.

Miettinen taisteli myös useilla kirjoituksillaan ja Helsingin kaupunginvaltuuston jäsenenä 1970-luvulla toteutettua kouluuudistusta vastaan.

– Nähtävästi hän monille tahoille suuntautuneen työnsä johdosta tuskin ehti perehtyä kasvatus- ja opetusopin uusimpiin tutkimuksiin, joten hän ei nähnyt selvästi koulu-uudistuksen pyrkimyksiä, Vuollo arvioi.

Väitös 28.4.2006

Martti Vuollo: *Jyrisevä kouluneuvos – tunnollinen pedagogi. Martti E. Miettinen kasvattajana ja opettajana*

Martti Vuollo

Valokuva: N.H.

Kuvassa väistynyt vararehtori Juha Karhu, tuleva rehtori Mauri Ylä-Kotola, rehtori Esko Riepula, vararehtori Jukka Mäkelä ja tuleva vararehtori Paula Kankaanpää.

Mauri Ylä-Kotola rehtoriksi

Kuvataideakatemian rehtori Mauri Ylä-Kotola on valittu Lapin yliopiston rehtoriksi 1.8.2006 alkavaksi viisivuotiskaudeksi. Vararehtoreiksi valittiin menetelmätieteiden laitoksen johtaja Jukka Mäkelä ja Arktisen keskuksen johtaja Paula Kankaanpää.

Kuvataideakatemian rehtori, professori *Mauri Ylä-Kotola* sai 12.4.2006 pidetyssä rehtorin vaalissa 48 ääntä annetuista 62 äänestä. Rehtori johtaa, valvoo ja kehittää yliopistoa ja toimii yliopiston hallituksen puheenjohtajana. Tärkeä osa rehtorin tehtäväkuvaa on myös yliopiston ulkoisten suhteiden hoitaminen.

Vararehtoreiksi valittiin menetelmätieteiden laitoksen johtaja, yhteiskuntatieteiden tohtori *Jukka Mäkelä* ja Arktisen keskuksen johtaja, professori *Paula Kankaanpää*. Molempien valinta tehtiin yksimielisesti. Rehtoraatti muodostuu kolmesta henkilöstä, rehtorista

ja kahdesta vararehtorista. Rehtoraatti sopii työnjaon keskenään valinnan jälkeen. Yliopiston hallitus vahvistaa työnjaon.

Rehtorin vaalin suoritti vaalikollegio, jonka 64 jäsenestä paikalla oli 62. Rehtorin ja vararehtoreiden virkakausi kestää viisi vuotta ja se alkaa 1. elokuuta 2006. Vaalikollegioon kuuluivat hallituksen jäsenet, tiedekuntaneuvoston jäsenet, hallintojohtaja ja erillisten laitosten johtajat tai johtajaksi määrätyt virkamiehet. Vaalikollegion puheenjohtajana toimi hallintojohtaja *Juhani Lillberg*.

Merja Kinnunen sosiologian professoriksi

Lapin yliopiston hallitus nimitti kokouksessaan 28.3.2006 yhteiskuntatieteiden tohtori *Merja Kinnusen* sosiologian professorin virkaan yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan 1.8.2006 lukien.

Kinnunen on suorittanut Tampereen yliopistossa sosiaalihuoltajatutkinnon 1985, yhteiskuntatieteiden kandidaatin tutkinnon 1990, lisensiaatin tutkinnon 1995 ja tohtorin tutkinnon 2001. Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan sosiologian dosentiksi hänet nimitettiin 2002. Merja Kinnunen on toiminut sosiologian assistenttina ja yliassistenttina Tampereen yliopistossa vuodesta 1993 lähtien.

In Memoriam

Matti Saanio

Valokuvaaja, taiteen kunniatohtori Matti Saanio kuoli 17.4.2006.

Turussa vuonna 1925 syntynyt Saanio oli monipuolinen visuaalisten taiteiden uranuurtaja Lapissa. Saanio muutti Rovaniemen seudulle 1950-luvulla ja työskenteli vapaana taidemaalarina, lehtikuvaajana ja innostavana kuvataiteen opettajana. Kuvausmatkoillaan Saanio tallensi yli 50 vuoden ajan Lapin, Pohjoiskalotin ja Jäämeren rannikon ihmisten elämää, arkea ja juhlaa sekä teknologian kehityksen ja maailmanpoliittisten muutosten monenlaisia vaikutuksia Euroopan reunalla asuvien ihmisten elämään.

Saanion toiminta ja työskentely Rovaniemen seudulla 1950–1970-luvuilla rohkaisi monia lappilaisia, sodan jälkeen syntyneen sukupolven edustajia taiteen ja taideteollisuuden ammatteihin. Näin Saanio oli keskeisesti vaikuttamassa ammattitasoisen ja monipuolisen taide-elämän kehittymiseen Lappiin. Valokuvaajana Saanio oli merkittävä pohjoisen kuvaaja ja kulttuurintutkija, joka on saanut työnsä jatkajia myös uusien valokuvaajasukupolvien piiristä.

Lapin yliopisto myönsi vuonna 2004 Matti Saaniolle taiteen kunniatohtorin arvon hänen taiteellisista ansioistaan dokumentaarisen valokuvauksen edelläkävijänä Pohjoiskalotin alueella.

Rahoitusta esimiesvalmennukseen

Valtiokonttori on myöntänyt Lapin yliopiston esimiesvalmennukseen 27 000 euroa Kaiku-työhyvinvointiohjelmasta. Määräraha on osoitettu käytettäväksi kahteen esimiesvalmennukseen vuosina 2006–2007. Ohjelmaan osallistuu yhteensä 50 esimiestä.

Kehittämishanke Esimiesvalmennuksella työhyvinvointia, laatua ja tuottavuutta yliopistoon on ensimmäinen Valtiokonttorin Kaiku-ohjelman hanke Lapin yliopistossa. Sen tavoitteena on kehittää esimiesten valmiuksia, keskinäistä yhteistyötä ja vertaistuen saatavuutta työhyvinvoinnin, laadun ja tuottavuuden lisäämiseksi. Valmennuksella tuetaan esimiesten arkijohtamista ja työkäytäntöjä, mm. palautteen antamista ja konfliktien ratkaisua.

Työyhteisötasolla tavoitteena on parantaa ns. osallistavaa johtamista, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja sekä henkilökunnan omien aloitteiden ja osaamisen vahvistamista, joka edistää työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia.

Valmennusohjelmassa on vuoden aikana kahdeksan lähiopetuspäivää, kaksi pienryhmäpäivää sekä esimiehen oma kehittämisprojekti. Ensimmäinen koulutus alkoi huhtikuussa ja toinen alkaa syyskuussa.

Rehtorin apuraha kymmenelle väitöskirjan tekijälle

Rehtori Esko Rieppula on myöntänyt apurahan yhteensä kymmenelle väitöskirjan tekijälle. Apurahan suuruus on 3 300 euroa.

Apuraha on tarkoitettu väitöskirjaksi tarkoitettun työn tutkimussuunnitelman tekemistä varten. Apurahan saivat yhteiskuntatieteiden tiedekunnasta *Vesa Kärkkäinen, Heidi Lumijärvi, Anna Mattila, Sanna Ovaskainen* ja *Tiina Qvist*.

Kasvatustieteiden tiedekunnassa apurahan saivat *Päivi Kuvaja, Sirpa Purtilo-Nieminen* ja *Minna Sainio*. Taiteiden tiedekunnasta apurahan saivat *Annareetta Rahko* ja *Hanna Wirman*.

Lapin rahastolta runsaasti apurahoja

Suomen Kulttuurirahaston Lapin rahasto myönsi vuosijuhlassaan 2.4.2006 apurahan kahdeksalle Lapin yliopiston tutkijalle, neljälle opiskelijalle ja kahdelle yliopiston henkilökuntaan kuuluvalla.

Suomen Kulttuurirahaston Lapin rahaston apurahan saivat:

Filosofian tohtori, professori, Lapin yliopiston dosentti *Marjut Aikio* taiteilija Nils-Aslak Valkeapään elämäntyötä käsittelevään tutkimukseen 6 000 €

Oikeustieteen lisensiaatti *Kamrul Hossain* YK:n turvallisuusneuvoston asemaa ja toimivaltuuksia käsittelevään väitöskirjatyöhön 6 000 €

Kuvataiteilija, professori *Timo Jokela* kansainvälisen ympäristötaidehankkeen loppuunsaattamiseen 5 000 €

Taiteen ylioppilaat, artenomi *Tuija Kautto-Seinäjäkinen* ja artenomi *Tuija Heikkinen* kiertävän taidetyöpajan järjestämiseen Länsi-Lapin rajaseutujen kuntien kouluissa 3 500 €

Oikeustieteen kandidaatti *Sylvi Klemetti* kansainvälisten ympäristösopimusten valvontamekanismeja käsittelevään väitöskirjatyöhön 6 000 €

Taiteen maisteri *Anniina Koivurova* koulun kuvataideopetuksessa tehtyjen töiden sosi-

aalisia ja eettisnormatiivisia merkityksiä käsittelevään väitöskirjatyöhön 5 000 €

Yhteiskuntatieteiden maisteri *Heidi Lumijärvi* globalisaation myötä arktisilla alueilla tapahtunutta valtion roolin muutosta käsittelevään väitöskirjatyöhön 6 000 €

Kasvatustieteen maisteri *Anne Ollila* alueellisuutta nuorten tulevaisuuskuissa käsittelevään väitöskirjatyöhön 7 000 €

Kasvatustieteen lisensiaatti *Merja-Leena Paksuniemi* Tornion seminaaria käsittelevään väitöskirjatyöhön 5 000 €

BA (Hons) Photography, taiteen ylioppilas *Mark Roberts* taiteelliseen työskentelyyn 5 000 €

Taiteen maisteri *Amos Taylor* taiteen väitöskirjatyöhön 3 000 €

Taiteen ylioppilas, artenomi *Tuula Turkki* kuvataidekriittien kirjoittamiseen 3 500 €

Kasvatustieteen maisteri *Outi Ylitapio-Mäntylä* lastentarhanopettajien jaettuja tarinoita kasvatuksen käytännöistä käsittelevään väitöskirjatyöhön 6 000 €

Harjoittelukoululle rahoitusta inklusiiviseen opetusharjoitteluun

Opetusministeriö on myöntänyt Lapin yliopiston harjoittelukoululle 16 000 euroa inklusiivisen opetusharjoittelun kehittämiseen.

Luokanopettajaksi opiskelevat saavat uusia valmiuksia siihen, että he pystyvät huomioimaan käytännön opetuksessa entistä paremmin erilaiset oppijat. Opiskelijat saavat myös kokemuksia siitä, miten erityisopetus toimii saumattomana osana yleisopetusta. Lisäksi he saavat uusia valmiuksia tehdä yhteistyötä muiden opettajien kanssa.

Opetusharjoittelijat perehdytetään yhteistoiminnalliseen opettamiseen, johon kuuluvat mm. yhteissuunnittelu, yhdessä opettaminen, luokanopettajan ja erityisopettajan roolin ja työnjaon harjoittelu sekä oman toiminnan arviointi.

Opetusharjoittelussa opetuksen pohjana on laadullinen, jatkuva ja monipuolinen oppilasarviointi, jossa huomioidaan oppilaiden kouluvalmiuksien, työskentelytaitojen, tiedollisten taitojen sekä sosio-emotionaalisten taitojen kehittyminen. Arvioinnin pohjalta opetus suunnitellaan ja toteutetaan mahdollisimman yksilöllisesti.

Akateemisten opiskelutaitojen laatu palkittiin

Opetusministeriö ja Opetushallitus ovat jakaneet verkko-opetuksen laatupalkinnon kolmelle verkko-opetuksen hankkeelle. Palkinto jaetaan vuosittain yhdelle tai useammalle oppilaitokselle tai korkeakoululle määrätietoisesti ja laadukkaasta verkko-opetuksen kehittämisestä.

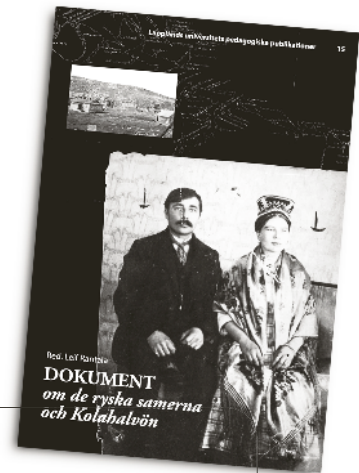
Lapin yliopisto sai yhdessä Oulun (koordinaattori) ja Vaasan yliopiston sekä Lappeenrannan teknillisen yliopiston ja Taideteollisen korkeakoulun kanssa verkko-opetuksen laatupalkinnon yhdessä toteutetusta Akateemiset opiskelutaidot -verkkokurssista. Lisäksi 5 000 euron palkinnon saivat Monikulttuurisen opetuksen virtuaalikoulu MOPED ja Datanomikoulutuksen verkkopainotteiset opinnot eli Mäntän malli.

Akateemiset opiskelutaidot verkkokurssi tukee opiskelijaa löytämään oman roolinsa tiedeyhteisön jäsenenä, perehdyttää opiskelijaa yliopistoon ja omaan tieteenalaansa sekä tukee ja ohjaa opiskelijaa kehittämään oppimisen taitojaan. Lisäksi kurssi perehdyttää verkko-opiskeluun.

Palkinnon perusteluissa mainitaan, että opintojaksoa on kehitetty opiskelijoiden tiedostetuista tarpeista. Sivusto on kaikille avoin ja oppimateriaali on laadittu siten, että se käy kaikkien alojen yliopisto-opiskelijoille. Ohjattuina kurssia tarjotaan sekä uusille perusopiskelijoille että avoimen yliopiston opiskelijoille.

Lapin yliopistosta kurssille on osallistunut jo noin 350 opiskelijaa. Kurssia ja sen laatua on kehitetty jatkuvasti sekä opiskelija- että tutorpalautteiden pohjalta jokaisen toteutuskerran jälkeen.

Julkaisut

Uusi julkaisu Kuolan saamelaisista

Lapin yliopiston saamen kielen lehtori *Leif Rantala* on koonnut mielenkiintoisen ruotsinkielisen julkaisun *Dokument om de ryska samerna och Kolahalvön*. Rantala on kerännyt yksiin kansiin arkistojen kätöistä Kuolan saamelaisia käsitteleviä kuulustelupöytäkirjoja, matkaraportteja, kirjoja, artikkeleita ja tutkimuksia. Asikirjat kertovat Kuolan saamelaisten tilanteesta ennen toista maailmansotaa.

Keskeisenä henkilönä julkaisussa on venäläinen kansatieteilijä *Vasilij Alymov*, jonka ympärille asikirjat punoutuvat tavalla tai toisella.

Stalinin ajan vainoajat saivat päähänsä, että Kuolan saamelaiset haluavat perustaa oman valtion, joka liitettäisiin Suur-Suomeen. Keksimänsä valtion presidentiksi vainoajat asettivat mielikuvissaan kansatieteilijä Alymovin, joka oli kerännyt tutkimusaineistoa Kuolan saamelaisista. Niinpä hän sopi hyvin vainojen syntipukiksi. Tapaus nimettiin 'saamelaiseksi salaliitoksi'.

Kuulustelupöytäkirjoista voi päätellä, että Alymovia kidutettiin. Kuulustelujen alussa hän kiistää kaikki syytökset, mutta muutaman päivän kuluttua myöntää kaikki väitetyt rikokset. Myös muutamat Suomen koltat joutuivat vainojen uhreiksi ja katosivat. Kuriositeettinä mainittakoon, että vuoden 1948 tienoilla *Stalin* itse ehdotti saamelaisten oman sosialistivaltion perustamista, mutta hanke haudattiin nopeasti.

Julkaisu sisältää myös vuonna 1840 Turussa julkaistun matkaraportin pietarilaisen geologin, *W. Böhtlingkin* matkasta Kuolan niemimaalle, missä hän tapasi mm. Koltakönkään koltia. Lisäksi julkaisussa on Upsalan yliopistosta löydetty kirje, jonka Alymov kirjoitti vuonna 1929 ruotsalaiselle saamentutkijalle *Wiklundille*, Alymovin artikkeleita Kuolan saamelaisten koulutustilanteesta 1930-luvulla ja saamelaisten assimilaatiosta vuodelta 1925, Kuolan saamelaisten luokse tehtyjä matkaraportteja 1930-luvun alkupuolelta, artikkeleita Kuolan saamelaisten kirjakeilestä sekä murmanskilaisen tutkijan *Sorokazherdjevin* artikkeli Alymovin elämäntyöstä.

Lisäksi kirjassa on Leif Rantalan kirjoittama artikkeli Kuolan saamelaisesta *Maksim Antonovista*. Antonov joutui sotavangiksi Suomeen, liittyi heimopataljoonaan, pakeni Ruotsiin ja eli siellä kuolemaansa eli vuoteen 1983 asti ilman, että kukaan sukulainen olisi tiennyt hänen hengissä selviytymisestään. Kirjan lopussa on luettelo Venäjän saamelaisia käsittelevistä kirjoista ja artikkeleista, jotka on julkaistu jollakin länsimaisella kielellä.

Olli Tiuraniemi

Tutkimus: Venäjän metsälainsäädäntö on sekavaa, epävarmaa ja tulkinnaltaan vaihtelevaa

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnan uudessa julkaisussa tarkastellaan ulkomaalaisten mahdollisuuksia puunhankintaan Venäjällä lainsäädännön sekä hallinto- ja oikeuskäytännön valossa.

Metsät ovat Venäjällä pääasiassa valtion omistuksessa ja metsälainsäädäntö koskee juuri näiden valtion metsien vuokraamista ja hakkuita. Metsiä voi olla myös yksityisessä omistuksessa ja puuta hankitaan yhä enemmän yksityistetyillä maatalousmailla kasvaneista metsistä.

Metsänvuokrasopimukset ovat Venäjällä pitkäaikaisia, jopa 50 vuodeksi solmittuja sopimuksia.

– Metsänvuokrasopimukset eivät ole Venäjällä nimestään huolimatta sopimuksia, vaan viranomaisten yrityksille antamia lupauksia saada vuosittain hakkuulupia tietyillä alueilla. Metsänvuokrasopimusten määrä- ja hintaehdot ovat vain viitteellisiä ja ne täsmentyvät kulloistenkin lakien ja viranomaismääräysten mukaan, sanoo Venäjän oikeuden tutkimusjohtaja *Leena Lehtinen* Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnasta.

Lehtinen tutki useiden satojen metsien käyttöä koskevien oikeusjuttujen asiakirjat. Asiakirjat paljastivat, että Venäjän metsälainsäädäntö on sekavaa, epävarmaa ja tulkinnaltaan vaihtelevaa. Puunhakkuuta harjoittava yritys joutuukin rämpimään oikeudellisessa rämeikössä.

– Lainsäädännön ja muun normiston epäselvyys ei mahdollista metsänkäytön asianmukaista valvontaa yhteiskunnan kokonaisedun näkökulmasta ja tämä koskee myös laittomia hakkuita, Lehtinen huomauttaa.

Lehtinen kiinnittää huomiota ehtoihin, joilla rajoitetaan metsää vuokranneen yrityksen oikeuksia käyttää ja myydä hakkaamiaan pui-

ta. Myynnille on asetettu myös hintamääräyksiä.

– Menettely on ristiriidassa jopa Venäjän kilpailulainsäädännön kanssa, eikä se ole hyväksyttävää puunjalostusteollisuuden markkinaehtoisesta kehittämisestä kannalta, Lehtinen toteaa.

Yllättäviä ovat myös uusien metsänvuokrasopimusten monenlaiset velvollisuudet toimittaa puuta ilmaiseksi tai suorittaa eri tahoille lisämaksuja tavanomaisen vuosivuokran ohella. Tällaisilla ja vastaavilla investoinneiksi kutsutuilla lisävelvoitteilla ratkaistaan kilpailuissa se, kenelle valtion metsää vuokrataan.

– Tällaiset paikalliset kilpailuehdot ovat Venäjän metsä- ja budjettilain vastaisia ja kyseenalaisia myös markkinaehtoisesta puunhankinnan kannalta. Lisäksi ne tarjoavat puitteet viranomaisten lahjonnalle.

Tutkimuksen käynnistyessä vuonna 2003 arvioitiin uuden metsälain ennättävän astua voimaan työn aikana. Lukuisia lakiehdotuksia on ollut tutkailtavina. Kokonaisvaltaista uutta metsälakia ei ole voitu Venäjällä säätää, sillä maassa ei ole olemassa selkiytynyttä metsäpolitiikkaa eikä selkeitä tavoitteita metsätalouden kehittämiselle, Lehtinen sanoo.

Tutkimuksen on tehnyt kauppatieteiden tohtori, oikeustieteiden lisensiaatti *Leena Lehtinen*. Tutkimushanke perustuu maa- ja metsätalousministeriön ja lakitoimisto *Lex Leena Lehtinen* T:mi väliseen tutkimussopimukseen v. 2003–2005.

Olli Tiuraniemi

Tiedekuntaneuvostoihin valittiin uudet jäsenet

Lapin yliopiston tiedekuntaneuvostojen jäsenten vaalit pidettiin 26.4.2006. Tiedekuntaneuvostojen jäsenet ja varajäsenet valittiin kaksivuotiskaudelle 1.8.2006–31.7.2008.

Kasvatustieteiden tiedekunta

Professori *Kaarina Määttä*
 Professori *Anneli Lauriala*
 Professori *Heli Ruokamo*
 Lehtori *Rainer Turpeenniemi*
 Lehtori *Jukka Enbuska*
 Lehtori *Leo Pekkala*
 Opiskelija *Tiina Tikkanen*
 Opiskelija *Anna-Reetta Pöykiö*
 Opiskelija *Pasi Pesonen*

Kauppätieteiden ja matkailun tiedekunta

Professori *Anu Valtonen*
 Professori *Jari Stenvall*
 Professori *Ahti Saarenpää*
 Assistentti *Vesa Markuksela*
 Lehtori *Jyrki Paukku*
 Kehitysohjaaja *Seppo Aho*
 Opiskelija *Mikko Hannus*
 Opiskelija *Katja Seppinen*
 Opiskelija *Heidi Härmä*

Oikeustieteiden tiedekunta

Professori *Rauno Halttunen*
 Professori *Terttu Utriainen*
 Professori *Heikki Mattila*
 Yliassistentti *Minna Kimpimäki*
 Koulutuspäällikkö *Sauli Mäkelä*
 Yliassistentti *Markus Aarto*
 Opiskelija *Tomi Kemppainen*
 Opiskelija *Tarmo Nikkilä*
 Opiskelija *Henna Pajulampi*

Taiteiden tiedekunta

Professori *Tuija Hautala-Hirvioja*
 Professori *Riitta Brusila*
 Professori *Timo Jokela*
 Amanuenssi *Pia Satta-Hakso*
 Lehtori *Sisko Ylimartimo*
 Tutkimuskoordinaattori *Tuomas Honka*
 Opiskelija *Mari Aarni*
 Opiskelija *Henna Ahonen*
 Opiskelija *Iisakki Härmä*

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Professori *Petri Kinnunen*
 Professori *Juha Perttula*
 Professori *Jari Stenvall*
 Yliassistentti *Tarja Orjasniemi*
 Yliassistentti *Mika Luoma-Aho*
 Lehtori *Jukka Sankala*
 Opiskelija *Sanna Hoikkala*
 Opiskelija *Anu Kähkönen*
 Opiskelija *Tiina Outila*

Arktisen keskuksen kirjasto avautui

Arktisen keskuksen kirjasto avasi ovensa yleisölle Arktikum-talossa tiistaina 2.5.2006. Kirjasto on ollut vuoden ajan yleisöltä suljettuna remontin vuoksi.

Kirjastosta löytyy kirjallisuutta pohjoisten ja erityisesti arktisten alueiden luonnosta, luonnonilmiöistä, ympäristöstä, kansoista, kulttuurista ja elinkeinoista sekä näihin liittyvästä lainsäädännöstä, tutkimuksesta ja tutkimusmatkoista. Kirjasto on avoinna maanantaista perjantaihin klo 10.00–17.00.

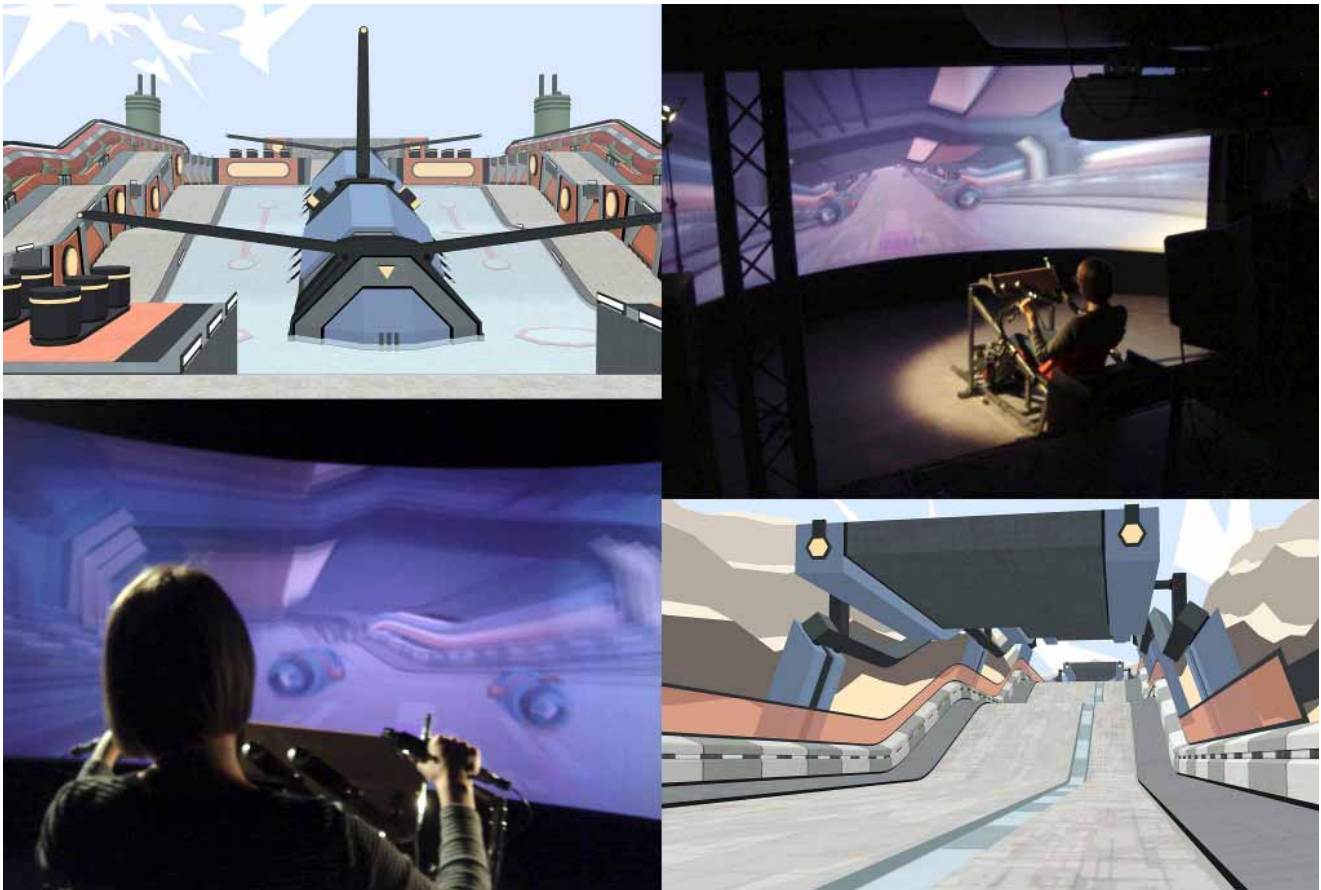
Median opiskelijat runovideokilpailun finaalissa

Kai Tuomolan ohjaama ja Mauri Lähdesmäen kuvaama runovideo selviytyi YLE TV1:n Runoraadin järjestämän runovideokilpailun finaaliin.

Kai Tuomola ja *Mauri Lähdesmäki* opiskelevat audiovisuaalista mediakulttuuria Lapin yliopistossa. Tuomola ohjasi kilpailuun *Jarkko Kumpulaisen* runon Niskalénki. Kumpulainen opiskelee Lapin yliopistossa mediakasvatusta.

Runoraati haastoi viime keväänä elokuva- ja mediakoulujen opiskelijat tekemään runovideoita Suklaata poskella -runovideokilpailussa. Opiskelijoiden toivottiin tekevän Runoraadin videokonseptista poikkeavia videoita. Tarkoituksena oli herättää tulevien ammattilaisten kiinnostus runovideoon taidemuotona. Runojen tuli olla elävien suomalaisten runoilijoiden kirjoittamia.

Kilpailuun tuli yli 20 videota eri oppilaitoksista ympäri Suomea. Niistä valittiin viisi runovideota Runoraadin maaliskuisen tv-finaaliin. Finaalissa voittajaksi selvisi Helsingin ammattikorkeakoulun Stadian av-mediatuotannon linjalla opiskelevien *Inari Niemen* ohjaama ja *Lauri Tammisen* kuvaama Magda ei ymmärrä.

Primus Motor on Sampsa Semin ja Hannu Lesosen pro gradu -työ Lapin yliopiston median laitokselta. Primus Motor on wipeout-tyyppinen futuristinen ajopeli.

Lisää koulutusta av-alalle Lapissa

Lappi pyrkii profiloitumaan av-alalla merkittävaksi toiminta-alueeksi. Sekä Rovaniemellä että Torniossa onkin tehty merkittäviä investointeja alan kehittämiseksi. Rovaniemellä panostetaan sisältötuotantoon ja 3D-animaatioon, Torniossa monimediatuotantoihin ja dokumenttielokuvaan. Kehitystyön tavoitteena on mm. synnyttää uusia yrityksiä ja työpaikkoja.

Lapin korkeakoulut osallistuvat kehitystyöhön kouluttamalla uusia ammattilaisia ja käynnistämällä alan tutkimusta. Tutkintoihin tähtäävän koulutuksen lisäksi tarjotaan räätälöityä täydennyskoulutusta ja avoimen yliopiston koulutusta.

Uutena koulutuskokonaisuutena Lapin yliopisto järjestää yhdessä Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kanssa Pre Production Management -koulutuksen, jonka laajuus on 40 opintopistettä. Opinnot antavat av-alan tuottajille valmiuksia mm. rahoitukseen, markkinointiin ja kansainvälistymiseen. Koulutus kohdennetaan alalla jo toimiville tai alalle pyrkiville henkilöille, joilla on hallussaan riittävät av-, media- tai kaupallisen alan sisällölliset ja ilmaisulliset valmiudet.

Avoimen yliopiston Animaatio- ja pelituotannon koulutuksessa alkaa ensi syksynä toinen lukuvuosi. Kyseessä on kaikille avoin 25 opintopisteen kokonaisuus, jossa annetaan

koulutusta 3D-animaatiosta, pelisuunnittelusta, peliohjelmoinnista, kuvittamisesta, äänitekniikasta, tuottamisesta ja käsikirjoittamisesta. Koulutuksessa ovat mukana kaikki Lapin korkeakoulut.

Kouluttajina toimivat kansalliset ja kansainväliset av-alan ammattilaiset. Koulutukset alkavat syksyllä 2006 Rovaniemellä ja Torniossa. Koulutuksiin voi hakea Pohjois-Suomen Tavoite 1 -alueelta, joka kattaa Lapin läänin ja muutamia Oulun läänin kuntia. Koulutuksiin haku käynnistyy kevään 2006 aikana. Koulutukset toteutetaan ESR-rahoituksella, ja hankkeiden valvojana toimii Lapin lääninhallitus.

Teoreettisen ajattelun hyödyttömyys

Rooman imperiumin parin tuhannen vuoden takaisissa tapahtumissa on mielenkiintoisia yhteyksiä nykyaikaan. Pienen ihmisen ja suuren maailman suhteessa on aina ongelmansa. Juhlittaessa *Johan Vilhelm Snellmanin* juhluvuotta voi olla aiheellista muistuttaa, että Snellman on etsinyt mahdollisuuksia rakentaa omaehtoista pientä kulttuurialuetta, vaikka suurvallat toteuttavat pyrkimyksiään ja voimakkaat toimijat mullistavat arkista elämää.

Ruton koetteleman Rooman imperiumin kamppaillessa kroonistuvien sisäisten ja ulkoisten ongelmien kanssa hyvinvoinnissa tapahtui odottamattomia muutoksia. Imperiumin talous menetti kykynsä ylläpitää armeijoita ja hallintokoneistoja, kun eliitit olivat kyvyttömiä toteuttamaan rakenteellisia muutoksia ja joutilaitten luokkien etuoikeuksien karsimista. Arkisissa toimitissa ihmiset kokivat epävarmuutta ja pelkäsivät maailman suistumista kohti tuhoa.

Tässä tilanteessa elämäfilosofiset suuntaukset kasvattivat suosiotaan. Stoalaisuus ilmeni kosmopoliittisena elämänsänteenä, se vaali sivistystä, kehitti viisautta ja ylläpiti järkeä, vaikka tapahtui ihmisiä raastavia menetyksiä. Yhteiskunnallisten rakenteiden ja sosiaalisten muotojen rappeutuminen suorastaan antoi mahdollisuuksia osoittaa järkevää tahtoa ja olla sivistynyt uhkaavan barbarian keskellä.

Onko periaatteiden ja päämäärien pohtiminen tuottavaa? Miten teoreettinen voi olla käytännöllistä?

Elämme vaihtoehdottomuuden apatian kehässä, koemme globaalin talouden, markkinavoimien ja tekniikan hallitsevan ihmistä. Maailmaa ympärillämme rakennetaan suuryksikköjen ja eliittien etujen mukaisesti. Sen seurauksena pienet kulttuurialueet menettävät erityispiirteitään.

Kun J. V. Snellmanin ajattelua suhteutetaan aikamme tendensseihin, huomaamme vastakohtaisuuksia ja ehkä ymmärrämme keskittyä periaatteisiin. Snellmanille kansallinen on omasta perinteestä nousevaa jatkuvaa kansainväli-

sen tulkintaa. Hänelle yleismaailmallinen kulttuuritarjonta on mahdollisuus eikä uhka. Sivistyskatsannossa kotiseutu ja kotimaa kääntyvätkin muista kulttuureista voimaa saaviksi subjekteiksi eikä riistosuhteessa oleviksi provinseiksi.

Menetykset, kärsimys, tuska ja levottomuus ovat ajasamme edelleen viisauden lähde. Toisille ymmärtäminen tuottaa masennusta uhkaavien muutostrendien edessä, toiset taas säilyttävät Snellmanin tavoin toimintakykynsä ajan riepottelussa.

Seminaareja ja väitöksiä Lapin yliopistolla

19.–22.5.2006

Kalottiakatemia 2006 Inarissa ja Kirkkoniemessä

Teemana Pohjoiskalotin uusi geopolitiikka

Kalottiakatemia 2006 käsittelee Lapin ja Pohjoiskalotin monikulttuurisuutta, Inarin kunnan asemaa Kalotin keskellä ja Euroopan laidalla sekä pohjoisten alueiden uudella tavalla rakentuvaa turvallisuutta. Kalottiakatemian järjestävät Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Oulun yliopiston Thule-instituutti ja Barents Instituutti sekä Pohjoinen tutkimusfoorumi yhteistyössä Inarin kunnan, Saamelaisalueen koulutuskuskuksen ja Saamelaiskäräjien kanssa. Tervetuloa!

Ti 23.5.2006

Seminaari: Osaava Lappi – Vetovoimaa tietoyhteiskuntahankkeista

Klo 9.00–16.00, Fellman-sali, Yliopistonkatu 8, Rovaniemi

Seminaarissa katsotaan sekä taaksepäin rakennerahastokaudella 2000–2006 saavutettuihin tuloksiin että tulevaisuuteen. Seminaarissa mietitään toimenpiteitä, joita toteuttamalla tietoyhteiskunnan saavutettavuus ja käytettävyyys kansalaisten ja yritysten näkökulmasta saadaan uudelle tasolle rakennerahastokauden 2007–2013 aikana. Seminaarin järjestävät Lapin lääninhallitus ja Lapin maakuntakorkeakoulu. Seminaari on maksuton. Tervetuloa! Ilmoittautumiset torstaihin 18.5.2006 mennessä: markku.lilleberg@llh.intermin.fi

Pe 26.5.2006

Väitöstilaisuus: *Regulating Secure Software Development. Analysing the potential of regulatory solutions for the lack of security in software*

Klo 12, luentosali 2, Yliopistonkatu 8, Rovaniemi

Oikeustieteen kandidaatti Jari Råman väittelee. Vastaväittäjänä toimii professori Gerald Quirchmayr Wienin yliopistosta Itävalasta ja kustoksena professori Ahti Saarenpää Lapin yliopistosta. Väitöstilaisuuteen on vapaa pääsy. Tervetuloa!

Pe 2.6.2006

Väitöstilaisuus: *Neuro Linguistic Program oppimisen ja opettamisen menetelmänä*

Klo 12.00, Fellman-sali, Yliopistonkatu 8, Rovaniemi

Kasvatustieteen maisteri Salme Sahi väittelee. Vastaväittäjänä toimii kasvatustieteen tohtori, yliopistopedagogiikan yliopistonlehtori Soila Judén-Tupakka Helsingin yliopistosta ja kustoksena professori Kaarina Määttä Lapin yliopistosta. Väitöstilaisuuteen on vapaa pääsy. Tervetuloa!

Lisää ajankohtaisia
tapahtumia
nettisivuillamme:

www.ulapland.fi/tapahtumat

UNIVERSITY OF LAPLAND
LAPIN YLIOPISTO

PL 122 • 96101 ROVANIEMI

Sopimus 881414

KELAA!

Arktikumin kesäkalenteri

Arktikumin tapahtumarikas kesä vie matkalle pohjoiseen, neuvostoajan Venäjälle, sota-ajan Lappiin, sienimetsään sekä Rovaniemen historiaan.

Matkalla

- Elämää pohjoisessa ennen ja nyt 6.5. - 6.8.

Museoviikko 16. - 21.5.

Kelaa!

- Arktinen Venäjä arkistofilmeissä 16.5. - 14.1.07

RAKAS LUMINEN HELVETTI

- K. M. Walleniuksen Lapin vuodet 9.6. - 5.11.

Sienitapahtuma 19.-21.8.

Kauppalanpoikien luento Rovaniemestä 9.9.

Rovaniemi-päivä 10.9.

AVOINNA

näyttelyt / ravintola

1.6. - 15.6.	joka päivä	10 - 18	10 - 17
16.6. - 15.8.	joka päivä	9 - 19	10 - 18
16.8. - 31.8.	joka päivä	10 - 18	10 - 17

ARKTIKUM

Arktinen keskus ja Lapin maakuntamuseo
Pohjoisranta 4, 96200 Rovaniemi
p. 016-322 3260, f. 016-317 843
info@arktikum.fi, www.arktikum.fi